MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014/2015 **KLÁRA KOPECKÁ**

Mendelova univerzita v Brně
Lesnická a dřevařská fakulta
Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie

Zvláště chráněné druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Bakalářská práce

2014/2015 Klára Kopecká

Lesnická a dřevařská fakulta

Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka:	**Klára Kopecká**
Studijní program:	Krajinářství
Obor:	Krajinářství
Název tématu:	**Zvláště chráněné druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje**
Rozsah práce:	30 stran, tabulky, grafy

Zásady pro vypracování:

1. Pomocí analýzy plánů péče maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) Moravskoslezského kraje zjistěte výskyt zvláště chráněných druhů v těchto územích
2. Sestavte přehledy zvláště chráněných druhů rostlin ve zkoumaných MZCHÚ
3. Sestavte přehledy zvláště chráněných druhů živočichů a hub ve zkoumaných MZCHÚ
4. Zjištěné výsledky tabelárně a graficky zpracujte, roztřiďte druhy dle ohrožení a skupin organismů, nalezené skutečnosti okomentujte

Mendelova univerzita v Brně

Seznam odborné literatury:

1. *Zákon 114/92 Sb. O ochraně přírody a krajiny.*1992.
2. AOPK ČR (2011): Ústřední seznam ochrany přírody. [online] [cit. 31. 10. 2011]. Dostupné na World Wide Web: http://drusop.nature.cz/
3. Chape S., Harrison J., Spalding M., Lysenko I. (2005): Measuring the extent and effectiveness of protected areas as an indicator for meeting global biodiversity targets. Philosophical Transactions of the Royal Society: Biological Sciences 360 (1454): 443–455.
4. Rodrigues A.S.L., Andelman S.J., Bakarr M.I., Boitani L., Brooks T.M., Cowling R.M., Fishpool L.D.C., da Fonseca G.A.B., Gaston K.J., Hoffmann M. (2004): Effectiveness of the global protected area network in representing species diversity. Nature 428 (6983): 640–643.
5. Svátek M., Stejskal R., Rejžek M. (2010): Databáze maloplošných zvláště chráněných území České republiky – verze: rok 2010. Elektronický dokument, Mendelova univerzita v Brně.

Datum zadání bakalářské práce: listopad 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2015

L. S.

Klára Kopecká
Autorka práce

Lesnická a dřevařská fakulta
Mendelova univerzita v Brně
-9-

Ing. Martin Svátek, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Dr. Ing. Petr Maděra
Vedoucí ústavu

prof. Dr. Ing. Petr Horáček
Děkan LDF MENDELU

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem práci: Zvláště chráněné druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje zpracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.
Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.
V Brně, dne:..... podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Ing. Martinu Svátkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za jeho ochotu, vstřícnost a cenné rady při vypracovávání této práce. Také bych ráda poděkovala svým blízkým za jejich pomoc a podporu.

Obsah

1 Úvod **10**

2 Cíl **13**

3 Současný stav řešené problematiky **14**

3.1 Vývoj ochrany přírody a krajiny **14**

3.1.1 Historie ochrany přírody a krajiny v České republice 14

3.1.2 Současná ochrana přírody a krajiny v České republice 18

3.1.3 Současná ochrana přírody a krajiny v Moravskoslezském kraji 19

3.1.4 Mezinárodní ochrana přírody a krajiny 20

3.1.5 Rozdělení ochrany přírody a krajiny v ČR 24

3.2 Literatura vztahující se k MZCHÚ **30**

3.2.1 Plán péče 30

3.3 Charakteristika Moravskoslezského kraje **32**

4 Metodika **35**

5. Výsledky **37**

5.1 Vývoj počtu MZCHÚ v Moravskoslezském kraji **37**

5.2 Výskyt zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje **39**

5.2.1 Počet výskytů zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje 39

5.2.2 Celkový počet výskytů zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje. 42

5.3 Počet MZCHÚ Moravskoslezského kraje, ve kterých se vyskytují zvláště chráněné druhy **44**

5.4 Počet zvláště chráněných druhů v MZCHÚ v Moravskoslezském kraji **45**

5.5 Nejčastěji se vyskytující druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje **49**

5.6 Početnost zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje **52**

6 Diskuse **54**

7 Závěr **57**

9 Zdroje **59**

10 Seznam obrázků **61**

11 Seznam tabulek **62**

ABSTRAKT

Klára Kopecká:
Zvláště chráněné druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Specially Protected Species in Small – Scale Specially Protected Areas of Moravian – Silesian Region

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu zvláště chráněných druhů uváděných v plánech péče v maloplošných zvláště chráněných územích (MZCHÚ) Moravskoslezského kraje. V celé České republice existuje přes 2000 MZCHÚ (z toho cca 100 v Moravskoslezském kraji). Přestože se v České republice jejich počet každým rokem zvyšuje, chybí souhrnné informace o tom, co se v těchto územích chrání. Kromě zvláštní územní ochrany existuje v ČR i zvláštní druhová ochrana. Neexistuje však žádný přehled, který by poskytl informace, nakolik jsou zastoupeny zvláště chráněné druhy ve zvláště chráněných územích v jednotlivých krajích či v celé ČR. Proto byla vypracována tato bakalářská práce, jejímž cílem bylo zjistit pomocí analýz plánů péče MZCHÚ, které zvláště chráněné druhy se v těchto územích chrání v Moravskoslezském kraji. Byl sestaven přehled zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje a druhy roztříděny dle taxonomických kategorií a dle stupně ochrany podle prováděcí vyhlášky 395/1992 Sb., zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Výsledkem jsou pak především grafické a tabelární výstupy, znázorňující výskyt druhů z různých hledisek.

Klíčová slova: maloplošná zvláště chráněná území, plán péče, stupeň ohrožení, zvláště chráněné druhy

Abstract:

This bachelor thesis is focusedon analysis of specially protected species in small-scale specially protected areas of Moravian-Silesian region. In the Czech Republic is over 2000 small-scale specially protected areas (over 100 of them in Moravian-Silesian region). The number of this areas increas every year and nobody know what we protect in these areas. There is any summary with information how many

special protected species are in specially protected area in the regions or in the Czech republic. In many cases areas are neglected in terms of care. In the Czech republic exist special teritorial protection and special species protection too. Therefore, this bachelor thesis was developed. Its target was to find out species which are protected in this areas using care plan of small-scale specially protected areas. Compile summary of species individual areas and assort them into categories of protection according to complementing notice 395/1992 Sb. The result is a graphical outputs. Its represent occurence of species from different viewpoints.

Keywords: plan of care, threat level, small-scale specially protected areas, specially protected species

1 Úvod

V současnosti, kdy člověk svou činností výrazně ovlivňuje okolní krajinu a život v ní, je důležité, aby se příroda kolem nás chránila. Velkým problémem ochrany přírody a to v celosvětovém měřítku je úbytek plochy vhodných přírodních stanovišť (Kolář a kol., 2012). Přirozená společenstva jsou nahrazována urbanizovanými průmyslovými plochami nevhodnými pro život většiny druhů (Kolář a kol., 2012). Proto je velmi důležité chránit poslední zbytky těchto přirozených stanovišť, které byly od pradávna domovem všem živým organismům, dávno před tím než člověk vůbec existoval.

Ochrana přírody má v České republice dlouhou historii. Do své nynější podoby se začala utvářet již na počátku 19. století (Machar a kol., 2012). Mezi nejvýznamnější momenty mezinárodního významu patřilo vyhlášení tří pralesních rezervací – Žofína a Hojné Vody v Novohradských horách (1838) a šumavského Boubína (1858) (Machar a kol. 2012). Současným nejúčinnějším nástrojem ochrany přírody je v České republice zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Dle tohoto zákona se ochranou přírody a krajiny rozumí péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.

Jedním z hlavních úkolů současné ochrany přírody je znovuoživení volné krajiny, tedy nalezení souladu mezi všemi zájmy v krajině a vytvoření rovnocenného místa jak pro plnohodnotný život člověka, tak i všech přírodních složek.

(Filipová a kol., 2013)

Ochranu přírody dle zákona č. 114/1992 Sb. dělíme na ochranu obecnou a zvláštní, která se dále dělí na druhovou a územní (Kolář a kol., 2012). Nejvýznamnější ochranou u nás je ochrana územní (Kolář a kol., 2012). Tu můžeme podle velikosti vymezeného území rozdělit na maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ) a velkoplošná zvláště chráněná území (VZCHÚ), tato území pak souhrnně nazýváme zvláště chráněná území (ZCHÚ) (Kolář a kol., 2012). Mezi velkoplošná zvláště chráněná území řadíme 25 chráněných krajinných oblastí (CHKO), a 4 národní parky (NP). Maloplošná zvláště chráněná území se člení na přírodní památky (PP), přírodní

rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a národní přírodní rezervace (NPR). VZCHÚ i MZCHÚ jsou definována zákonem č. 114/92 Sb.

Počet MZCHÚ každým rokem roste. K 1.1. 2015 je jejich počet stanoven na 2550 (PR 813, NPR 110, PP 1511, NPP 116) (AOPK ČR, 2015). Častou nutnou součástí ochrany je provádění určitého managementu (Kolář a kol., 2012). Ten je navrhován v plánu péče, který je dle zákona č. 114/92 Sb. definován jako: *„Odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu“*. Plán péče slouží jako podklad pro jiné plánovací dokumenty a pro rozhodování orgánů ochrany přírody (zákon č. 114/1992 Sb.). V současné době není závazný pro fyzické ani právnické osoby a je vypracováván většinou na 10 let (zákon č. 114/1992 Sb.).

V České republice jsou vybrané druhy rostlin a živočichů chráněny pomocí tzv. zvláštní druhové ochrany (Kolář a kol., 2012). Můžou to být druhy vzácné, ohrožené, kulturně či vědecky významné (Kolář a kol., 2012). Mezi zvláště chráněné druhy jsou zařazeny pomocí vyhlášky Ministerstva životního prostředí (MŽP) (Kolář a kol., 2012). Jsou chráněny zákonem, ve všech svých vývojových stádiích (Kolář a kol., 2012). Dle stupně ohrožení jsou tyto druhy rozděleny do tří kategorií (Kolář a kol., 2012). Nejpřísnější ochranu představují kategorie kriticky a silně ohrožených druhů a jejich zákonná ochrana se neliší (Kolář a kol., 2012). Nižší stupeň ochrany se vztahuje na druhy ohrožené (Kolář a kol., 2012). Přehled těchto druhů, včetně kategorie do které jsou zařazeny je uvedeno ve vyhlášce MŽP č. 395/1992 Sb.

Důležitou specializovanou složkou, která zajišťuje odbornou i praktickou péči o přírodu MZCHÚ (ale i VZCHÚ), je Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR), která také spravuje databázi zvláště chráněných území, kterou v podobě digitálního registru Ústředního seznamu ochrany přírody můžeme nalézt na webových stránkách http://drusop.nature.cz.

(AOPK ČR, 2015)

Přestože máme v celé České republice přes 2500 maloplošných zvláště chráněných území, je paradoxem, že málokdo ví, co se v těchto územích v jednotlivých krajích či v celé ČR chrání a neexistuje žádný souhrnný seznam či dokument, který by obsahoval krajské či národní přehledy jak předmětů ochrany, tak i zvláště chráněných druhů. Není tak známo, do jaké míry existuje propojení mezi zvláštní územní a zvláštní druhovou ochranou, tedy nakolik jsou v maloplošných zvláště chráněných územích zastoupeny zvláště chráněné druhy jednotlivých taxonomických kategorií či stupňů ochrany. Proto byla vypracována tato bakalářská práce, mapující na základě dostupných dokumentů výskyt zvláště chráněných druhů v maloplošných zvláště chráněných území Moravskoslezského kraje.

2 Cíl

Cílem této práce bylo pomocí analýz plánů péče MZCHÚ Moravskoslezského kraje zjistit, které zvláště chráněné druhy se v jednotlivých MZCHÚ vyskytují. Roztřídit druhy podle taxonomických kategorií a následně podle stupně ohrožení dle vyhlášky č. 395/92 Sb. a poté pomocí grafů a tabulek zpracovat a z různých hledisek podat komplexní přehled informací o zvláště chráněných druzích ve zvláště chráněných územích Moravskoslezského kraje.

3 Současný stav řešené problematiky

3.1 Vývoj ochrany přírody a krajiny

Vztah k ochraně přírody se časem mění podle vývoje lidské společnosti a proto může být velmi odlišný od různých národů či století, ve kterém je zrovna uplatňován. Je to dáno tím, že různé společnosti byly založeny a vyznávají různé náboženství a tradice. Přes veškeré odlišnosti však můžeme pozorovat v dnešním světě jeden společný znak – příroda je ve všech částech světa, které člověk využívá a ovlivňuje, na ústupu.

(Kostkan, 1996)

3.1.1 Historie ochrany přírody a krajiny v České republice

Začátek 19. století bylo období, kdy se poprvé začal rozvíjet romantismus. V Evropě se stal právě romantismus silným popudem pro ochranu přírody (Kostkan, 1996). Začínal se projevovat vývoj takové ochrany přírody, která byla otevřená a užitečná tehdejší společnosti (Čeřovský, 1964). Romantická krajina, řeky, vodopády, jezera či moře se stávají důležitou kulisou a postupem času i samotným námětem k tvoření (Kostkan, 1996). Lidé si začínají uvědomovat estetickou kvalitu přírody a důležitost její ucelenosti (Kostkan, 1996). Zcela poprvé se začínají objevovat biocentricky zaměřené motivy – ochrana přírody a přírodních prvků (Kostkan, 1996). Umělci se ujímají velké iniciativy v rámci ochrany přírody (Kostkan, 1996).

Vývoj u nás je podobný jako u ostatních evropských zemí. Střídají se období s různým přístupem k ochraně přírody, který je dán politickou situací, popřípadě přístupem konkrétních panovníků a vlád.

(Kostkan, 1996)

Základním mezníkem ochrany přírody ve středověku byla vláda Karla IV. Král vydával patenty, dokumenty a příkazy, spravoval upadající zem a snažil se zabránit drancování lesů a zvěře, která v nich žila. Velice důležitým dokumentem byl Maiestas Carolina, což byl právní dokument pro správu Koruny české, který vznikl kolem roku 1355. Karel IV. se touto cestou snažil prosadit určitou ochranu přírody, především hájení zvěře a ochranu lesů. Tento dokument je u nás považován za první lesní zákon a

jeden z prvních v Evropě a stal se nejvýznamnějším krokem v počátcích novodobé ochrany přírody v České republice. Jeho vznik byl vyvolán rychle postupující kolonizací našeho území, mýcením a rabováním lesů. Chránil především královský majetek, a protože šlechta měla doposud vysoké zisky z prodeje dřeva, ze získávání zemědělské půdy a budováním nových osad, vyvolal jeho vznik vlnu odporu právě u šlechty. Další dokument vznikl za vlády krále Zikmunda Lucemburského roku 1436. Král vydává řadu přísných zákonů, mezi nimi i dekret o ochraně zvěře v královských lesích na územích Českého království. Hlavním cílem byla ochrana královského majetku jak proti chudině, tak proti nečestným správcům a lovčím. Tato ochrana zahrnovala veškeré královské lesy Českého království i sankční ustanovení, která stanovovala velmi přísné tresty.

(Kostkan, 1996)

Nejvýznamnějším krokem v počátcích novodobé ochrany přírody v České republice bylo vyhlášení tří pralesních rezervací – Žofína a Hojné vody roku 1838 a šumavského Boubína roku 1858 (Machar a kol., 2012). Pozdější vývoj jak dobrovolné tak státní ochrany přírody pokračoval v podobném duchu, zakládáním přírodních rezervací a prosazováním jejich zákonné ochrany (Machar a kol., 2012). V roce 1888 byl v Praze založen Klub českých turistů, který měl o 50 let později ve vlastnictví 3 krasové jeskyně – Belanskou, Domicu, Jasovskou a také 570 hektarů půdy, která měla za účel péči o přírodní a historické památky (Polášková a kol., 2011).

Koncem 19. a začátkem 20. století se o ochranu přírody začínají zajímat různé spolky. Začínají vznikat místní přírodovědné a muzejní kluby a spolky se často snaží o vydávání časopisů. Jako cíleně ochranářské sdružení vzniká roku 1904 Svaz spolků pro okrašlování a ochranu domoviny. Tento spolek začne vydávat též časopis zvaný Krása našeho domova.

(Kostkan, 1996)

Na začátku 20. století vzniká na Moravě na pozemcích rodiny Lichtenštejnů soubor chráněných území, které jsou mimo jiné dodnes stále chráněnými územími. Představují velice cenné lesní celky, které jsou chráněné jako národní přírodní rezervace popřípadě přírodní rezervace. Patří mezi ně Šerák – Keprník v Jeseníkách, Vrapač v Litovelském Pomoraví, Javořina v Bílých Karpatech a Milovický les na Pálavě.

(Kostkan, 1996)

V Českých zemích se do roku 1918 povedou prosadit pouze některé vyhlášky – na ochranu užitečného ptactva, ochranu lesů a ochranu a soupis přírodních památek (Polášková a kol., 2011). V Brně byla roku 1914 zřízena Komise pro péči a ochranu domoviny pro Moravu a Slezsko (Polášková a kol., 2011). První světová válka byla obdobím, kdy se začínala rozvíjet těsná spolupráce s odborníky a vědeckými institucemi (Kostkan, 1996). Se státní ochranou přírody začali spolupracovat významní přírodovědci, především z řad botaniků (Kostkan, 1996). Velice významným vědcem, který stojí za zmínku, byl profesor Zlatník (Kostkan a kol., 1996). Položil základ koncepcí a teorií, které jsou v ochraně přírody používány dodnes (Kostkan a spol., 1996). S postupem času stále více roste potenciál k vyhlašování chráněných území (Kostkan, 1996). V roce 1918 bylo na území dnešní České republiky evidováno 15 území a o dvacet let později vzrostl jejich počet na 142 přírodních rezervací (Ptáček, 2005). Největším nedostatkem tohoto období byl fakt, že v celém meziválečném období nebylo vyhlášeno ani jedno velkoplošné chráněné území (Kostkan, 1996).

Po první světové válce se u nás začíná rozvíjet skutečná státní ochrana přírody, která byla součástí Ministerstva školství a národní osvěty (Ptáček, 2005). Tato státní ochrana nebyla dostatečně zajištěna odbornými silami, proto se pro výkon v terénu jako novinka prosazuje vznik systémů konzervátorů a zpravodajů ochrany přírody, což byli dobrovolní pracovníci (Ptáček, 2005). V čele stojí Generální konzervátor ochrany přírody Rudolf Maximovič (Ptáček, 2005). Ten se zapisuje do dějin jako zakladatel naší moderní státní ochrany přírody (Kostkan, 1996).

Po druhé světové válce začínají zanikat drobné organizace (dnes nevládní). Konec šedesátých let dal vzniknout TISu – Svaz pro ochranu přírody a krajiny. Ten byl

však dlouho vytlačován, ale i přes nepřízeň osudu zanikl až roku 1979. Po něm následuje roku 1981 Český svaz ochránců přírody – ČSOP. Kromě hlavní tiskoviny, časopisu Naší přírodou, vydávaly jednotlivé organizace vlastní časopisy a periodika např. Nika, Veronica a publikovaly zprávy o stavu životního prostředí atd. V praktické ochraně přírody se začalo výrazně prosazovat hnutí Brontosaurus. ČSOP a hnutí Brontosaurus sehrávaly v letech 1980-1990 nejvýznamnější roli z hlediska údržby maloplošných chráněných územích, kterou dnes známe pod pojmem management. Díky jejím členům vděčí několik zvláště chráněných území a zvláště chráněných druhů za svou nynější existenci.

(Kostkan,1996)

V období komunistické totality převzal stát dominantní roli v ochraně přírody a krajiny (Ptáček, 2005). I když potlačoval jakékoliv projevy dobrovolné občanské aktivity, přijal v roce 1956 první zákon na ochranu přírody v České republice (Ptáček, 2005). Tento zákon vytvořil předpoklad k založení souboru chráněných území, které dodnes tvoří základní kostru územní ochrany přírody (Kostkan, 1996). Z dnešního pohledu se zdá být velice nedokonalý a zdaleka nepostihoval všechny hlediska (Kostkan, 1996). Do roku 1986 dokonce neměl sankční ustanovení, přesto byl na svou dobu moderním zákonem (Kostkan, 1996).

Po roce 1960 se stal nejčastějším typem chráněného území chráněný přírodní výtvor, z důvodu snadného vyhlášení (Kostkan, 1996). Vyhlašovatelem byl tehdejší Okresní národní výbor (ONV) jako volený orgán samosprávy (Kostkan, 1996). Odborné složky dlouho apelovaly na nový zákon o ochraně přírody, který by dokázal změnit dosavadní stav (Kostkan, 1996). Zlepšení přinesla vyhláška 1777/1987 Sb., o ochraně zeleně rostoucí mimo les, především pak zákon ČNR č. 65/1986 Sb. (Kostkan, 1996). Tento zákon umožnil ukládat sankce za porušení zákona č. 40/1956 Sb. (Kostkan, 1996). Opravdu moderně koncipovaný a účinný byl až roku 1992 vydaný zákon ČNR č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (Kostkan, 1996). Vzniklo i mnoho nových velkoplošných a maloplošných chráněných území a díky dlouholetému uplatňování státních zájmů v ochraně přírody se změnilo vnímání role státu a občanů ke vztahu k životnímu prostředí (Kostkan, 1996). Začalo se tak brát za samozřejmost, že se stát postará o ochranu přírody a občané za to naopak přispějí pomocí daní (Ptáček, 2005).

3.1.2 Současná ochrana přírody a krajiny v České republice

Ochrana přírody je v České republice realizována pomocí státních a soukromých institucí, popřípadě i jednotlivci. Státní instituce a organizace jsou dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny označovány jako tzv. orgány ochrany přírody. Mezi ně patří obecní úřady, pověřené obecní úřady, pověřené obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady, které mají na starost také péči o přírodní rezervace a přírodní památky, které leží mimo národní parky a chráněné krajinné oblasti. Mezi orgány životního prostředí dále řadíme Ministerstvo životního prostředí (MŽP), které je také metodickým garantem celého oboru a utváří celostátní a dlouhodobou koncepci ochrany přírody a krajiny a má také za úkol sestavovat tzv. Státní program ochrany přírody a krajiny a nastavovat či administrovat dotační programy. Dále ručí za soulad národních předpisů ochrany přírody s předpisy evropskými a světovými. Je také garantem několika mezinárodních smluv v ochraně přírody. Mezi další orgány životního prostředí v České republice patří správy národních parků (NP), které pečují o území národních parků, správy chráněných krajinných oblastí (CHKO), které pečují o území chráněných krajinných oblastí, o blízké a vně ležící národní přírodní rezervace (NPR) a národní přírodní památky (NPP). Dále pak řadíme mezi orgány životního prostředí újezdní úřady vojenských újezdů a Ministerstvo obrany v návaznosti na ně. Velice důležitou institucí v ochraně přírody v České republice je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Je to odborná a specializovaná složka, pod kterou organizačně spadají i správy CHKO. Svou odbornou činnost vykonává ve spolupráci s univerzitami, výzkumnými ústavy a dalšími externími odborníky. Vrcholným kontrolním orgánem státní správy v České republice je inspekce životního prostředí (ČIŽP).

(Kolář a kol., 2012)

V soukromém sektoru se jedná většinou o dobrovolnou nebo smluvní činnost na různých úrovních, případně i zapojení občanské společnosti. Působí zde velká spousta neziskových organizací a občanských sdružení. Tyto nevládní neziskové organizace získávají finanční prostředky na svůj provoz prostřednictvím státních dotací, grandů, členských poplatků a příspěvků od dobrovolných dárců. Z těch nejznámějších jsou to např. Český svaz ochránců přírody, Hnutí Brontosaurus, Greenpeace, Děti Země, Hnutí duha a Občanské sdružení Arnika. Jejich nejdůležitější funkcí jsou projekty ochrany

přírody, realizace nejrůznějších výchovných a světových programů a v neposlední řadě také medializace aktuálních témat a problémů ochrany přírody.

(Kolář a kol., 2012)

3.1.3 Současná ochrana přírody a krajiny v Moravskoslezském kraji

Od roku 1933 až do roku 2015 se na území Moravskoslezského kraje podařilo vyhlásit 76 přírodních rezervací, 11 národních přírodních rezervací, 68 národních přírodních památek a 7 národních přírodních památek (AOPK ČR, 2015). Z velkoplošných zvláště chráněných území se v Moravskoslezském kraji nachází CHKO Beskydy, která zde zasahuje pouze svou severní částí na východě území (Filipová a kol., 2013). Ze západní strany zde zasahuje CHKO Jeseníky asi z jedné třetiny své rozlohy a v nivě řeky Odry se rozkládá CHKO Poodří (Filipová a kol., 2013). Významným činitelem, který se podílí na vzhledu dnešní krajiny tohoto kraje je samozřejmě člověk (Filipová a kol., 2013). Kromě středověké kolonizace, která způsobila narůstající zemědělské a lesnické využívání, zde hrálo velmi významnou roli hornictví a těžký průmysl, který byl významný především na Ostravsku a Karvinsku (Filipová a kol., 2013). Fenoménem tohoto kraje jsou tedy území ovlivněná těžbou černého uhlí (Filipová a kol., 2013). Pro mnohé zničená a vylidněná krajina je útočištěm obrovského množství druhů a to i druhů zvláště chráněných (Filipová a kol., 2013). Můžeme zde nalézt druhy silně i kriticky ohrožené nejen v České republice ale i v celé Evropské unii (Filipová a kol., 2013).

V nedávné době byly pro účely zajištění péče o zvláště chráněná území Moravskoslezského kraje (biotechnické zásahy, zpracování přírodovědných průzkumů, plánů péče apod.) byla vytvořena databáze fyzických osob a databáze občanských sdružení.

(MSK, 2015)

3.1.4 Mezinárodní ochrana přírody a krajiny

Ochrana přírody a životního prostředí je v dnešní době jedním z hlavních zájmu mnoha mezinárodních organizací a úmluv. Zatímco některé úmluvy nejsou právně vynutitelné (Ramsarská úmluva), jiné jsou součástí právních předpisů řady zemí i mezinárodních uskupení (CITES).

(Polášková a kol., 2011)

3.1.4.1 Mezinárodní vládní organizace

Mezinárodní vládní organizace zařazujeme mezi subjekty mezinárodního práva, které jsou zřízené státy mezinárodní smlouvou. Jsou pověřené splňováním úkolů, které jsou obsaženy právě v mezinárodní smlouvě. Participují se velkou částí na rozvoji mezinárodního práva a dohlíží nad jeho používáním. Existují na úrovni celosvětové i regionální.

(Polášková a kol., 2011)

Mezi organizace, které se zabývají ochranou životního prostředí patří UNESCO (Polášková a kol., 2011). Generální konference UNESCO, která se konala roku 1970, schválila mezivládní program Člověk a biosféra (Man and Biosphere - MAB) (Polášková a kol., 2011). Je to mezinárodní vědecký program, který si klade za cíl vytvořit vědecký základ pro zlepšení vztahů mezi lidmi a jejich prostředím (UNESCO, 2014).V současné době je v seznamu biosférických rezervací více než 500 území, které se nacházejí ve 105 zemích světa (Polášková a kol., 2011). V České republice máme 6 biosférických rezervací a to: Třeboňsko (rok vyhlášení 1977), Křivoklátsko (1977), Šumava (1990), Krkonoše (1992), Bílé Karpaty (1996) a Dolní Morava (2003) (Polášková a kol., 2011).

Další skupinou územní mezinárodní ochrany UNESCO jsou tzv. geoparky UNESCO (Polášková a kol., 2011), které ukazují obraz vývoje Země a vliv místního přírodního bohatství na ekonomický a kulturní rozvoj společnosti (AOPK ČR, 2015). Dle Charty evropských geoparků je jejich hlavní cílem ochrana geologických lokalit, výzkum, vzdělávání a popularizace geověd, rozvoj orientované turistiky a udržitelný rozvoj území (AOPK ČR, 2015). V současnosti se na území ČR nachází 6 geoparků:

Geopark Český Ráj, geopark Egeria, geopark GeoLoci, geopark Železné hory, geopark Kraj Blanických rytířů, Geopark Podbeskydí (Polášková a kol., 2011).

V Evropě patří mezi nejvýznamnější mezinárodní vládní organizace Evropská unie a Rada Evropy.

(Polášková a kol., 2011)

3.1.4.2 Mezinárodní nevládní organizace

Hlavní činností níže zmíněných mezinárodních nevládních organizací je ochrana přírody a krajiny a životního prostředí. Mezi nejvýznamnější světové organizace, které se touto problematikou zabývají můžeme zařadit International Union for Conservation of Nature (IUCN), která má sídlo ve švýcarském Glandu. Sdružuje přes 1000 členů z řad států, vládních orgánů, dobrovolných sdružení a mezinárodních organizací. Jejím cílem je uskutečňování mezinárodních akcí zaměřených na ochranu a optimální využívání přírodních zdrojů.

(Polášková a kol., 2011)

Další organizací je World Wide Fund for Nature (WWF), jejímž hlavním úkolem je budování budoucnosti, ve které budou lidé žít v harmonii s přírodou (WWF, 2015). Náplň jejich činností je podpora akcí na ochranu přírody, propagace a výchova k životnímu prostředí (Polášková a kol., 2011). Je jedním z hlavních sponzorů rozpočtu IUCN (Polášková a kol., 2011).

BirdLife International je organizací působící ve více než 100 státech. Smyslem této organizace je zabránit vyhubení kteréhokoliv ptačího druhu na Zemi, snížit počet ohrožených ptačích druhů a chránit jejích stanoviště. Tímto se zároveň snaží přispět k udržení celosvětové biologické diverzitě a udržitelnému využívání přírodních zdrojů. V České republice je Česká společnost ornitologická jejím partnerem.

(Polášková a kol., 2011)

Mezi nejvýznamnější evropské organizace lze zařadit Federace EUROPARC, EUROSITE a Planta Europa. Hlavním posláním Federace EUROPARC je spojení institucí ochraňující různé typy evropských krajin, podporovat jejich činnost, řídit jejich

postupy a zajišťovat výměnu informací. EUROSITE zajišťuje praktickou péči o chráněné lokality a nakonec Planta Europa je sdružení organizací zabývajících se ochranou planých rostlin a jejich stanovišť po celé Evropě.

(Polášková a kol., 2011)

3.1.4.3 Mezinárodní úmluvy a dohody

Úmluva o biologické rozmanitosti patří mezi nejvýznamnější mezinárodní úmluvy v oblasti životního prostředí. K podpisu byla poprvé vystavena na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji 5. června 1992 v Rio de Janeiru v Brazílii (MŽP, 2006). V platnost vstoupila 29. prosince 1993 (MŽP, 2006). Důvod jejího vzniku byla ochrana rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů, jejich genetického základu a různorodosti ekosystémů (Polášková a kol., 2011).

Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů byla sjednána dne 23. června 1979 v německém Bonnu (AOPK ČR, 2015). V platnost vstoupila 1. listopadu 1983 (AOPK ČR, 2015). Dosud k ní přistoupilo 120 států a Česká republika je smluvní stranou od roku 1994 (AOPK ČR, 2015). Hlavním cílem úmluvy je ochrana stěhovavých živočichů v celém areálu jejich rozšíření (Polášková a kol., 2011). V rámci této úmluvy existuje celá řada dohod a memorand, které se týkají např. ochrany kytovců, mořských želv, tuleňů, sibiřských jestřábů nebo albatrosů (Polášková a kol. 2011).

Úmluva o mokřadech byla podepsána 2. února 1971 v íránském městě Ramsar a dosud k ní přistoupilo 168 států (AOPK ČR, 2015). Česká republika je smluvní stranou od roku 1990 (AOPK ČR, 2015). V roce 1993 byl usnesen Český ramsarský výbor, který je koordinačním a poradním orgánem MŽP (AOPK ČR, 2015). Ramsarská úmluva má mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (AOPK ČR, 2015). Patří mezi první celosvětové mezivládní úmluvy na ochranu a moudré využívání přírodních zdrojů. Jedná se o jedinou úmluvu, která chrání určitý typ biotopu (AOPK ČR, 2015). V současnosti je registrováno přes 1800 mokřadů (183,3 mil. ha) ve více než 160 zemích světa (Polášková a kol., 2011). Do Seznamu mezinárodně významných mokřadů je z České republiky zapsáno 12 lokalit, které zabírají výměru 49 046 ha (Polášková a kol., 2011).

Konvence o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (UNESCO) je úmluva, na jejímž základě se vytváří Seznam světového dědictví. Do tohoto seznamu jsou zapisována místa s mimořádnými hodnotami světového významu.

(Polášková a kol., 2011)

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin má za úkol ochranu ohrožených druhů živočichů a rostlin pomocí regulace mezinárodního obchodu s živými i mrtvými jedinci, včetně jejich rozpoznatelných částí a výrobků z nich. Nelegální mezinárodní obchod s ohroženým druhy rostlin a živočichů je hned po drogách a zbraních třetí nejvýznamnější odvětví nelegálního mezinárodního obchodu a je jedním z hlavních příčin vymírání ohrožených druhů. Druhy chráněné úmluvou nemohou být převáženy přes hranice bez speciálního povolení, které vydávají výkonné orgány zemí vývozu i dovozu. Úmluva CITES chrání asi 5000 druhů živočichů a 28 000 rostlin celého světa. V České republice je výkonným orgánem Ministerstvo životního prostředí a vědeckým orgánem je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Jako kontrolní orgán je ustanovena Česká inspekce životního prostředí. V České republice platí povinnost registrace držených nebo chovných druhů CITES. Registraci provádějí krajské úřady, správy CHKO a NP. Seznam povinně registrovaných je obsažen ve vyhlášce č. 227/ 2004 Sb.

(Polášková a kol., 2011)

3.1.4.4 Mezinárodní úmluvy v Evropě

Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry má za cíl ochranu živočichů a rostlin celoevropského významu a jejich stanovišť. Ochranu především ohrožených druhů, stěhovavých druhů a druhů, jejichž ochrana vyžaduje celoevropskou spolupráci. Byla sjednána ve švýcarském Bernu 19. září roku 1979 a v planost vstoupila 1. června 1982. Česká republika je smluvní stranou od 1.6. 1998.

(AOPK ČR, 2015)

Evropská úmluva o krajině je úmluva, jejímž cílem je zajištění ochrany jednotlivých typů evropské krajiny, aktivní péči o krajinu v souladu s principy jejího

udržitelného využívání. Ukládá povinnost vytvářet a realizovat ohleduplné a udržitelné krajinné politiky, za účasti veřejnosti a místních a regionálních úřadů.

(Polášková a kol., 2011)

Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat se zaměřuje na širokou škálu témat s cílem zlepšit kvalitu života, posílit místní ekonomiky a komunity a v neposlední řadě chránit přírodní hodnoty a kulturní dědictví.

(Polášková a kol., 2011)

3.1.5 Rozdělení ochrany přírody a krajiny v ČR

Ochrana přírody a krajiny se v České republice dělí dle ustanovení zákona č. 114/92 Sb. na ochranu obecnou a zvláštní.

Obecná ochrana přírody a krajiny zahrnuje všechny druhy rostlin a živočichů na celém území České republiky (Kolář a kol., 2012), které tak chrání před zničením, poškozováním a dalšími činnostmi, které by mohly vést k ohrožení těchto druhů (AOPK ČR, 2015). Tato ochrana je rozlišena na obecnou ochranu územní, obecnou ochranu rostlin a živočichů a obecnou ochranu neživé přírody (AOPK ČR,2015). Obecná ochrana územní poskytuje zákonnou ochranu celému území České republiky a je realizována pomocí několika nástrojů (MŽP), které umožňují provádět péči o krajinu a její ochranu efektivně (Čihař, 1998). Jedním z těchto nástrojů je významný krajinný prvek (VKP), který je definován jako ekologicky, geomorfologicky a esteticky významná část krajiny, která utváří její vzhled a přispívá k ekologické stabilitě krajiny (Kolář a kol., 2012). Jako další je uplatňován územní systém ekologické stability (ÚSES) (Kolář a kol., 2012). Jeho cílem je zachování a podpora funkčních vztahů v krajině (Kolář a kol., 2012). K ochraně krajinného rázu s významným soustředěním estetických a přírodních hodnot jsou vyhlašovány přírodní parky (PP) (Kolář a kol., 2012). Posledním nástrojem, kterým disponuje obecná ochrana přírody jsou tzv. přechodně chráněné plochy (PCHP) (Kolář a kol., 2012). Vyhlašují se na časově omezenou a předem stanovenou dobu (Kolář a kol., 2012). Lze je též opakovaně vyhlásit na určitou část roku (např. při tření ryb) (Kolář a kol., 2012). Všechny tyto kategorie obecné ochrany přírody a krajiny, zákon mimo jejich poškozování či ničení neustanovuje ochranné podmínky (Kolář a kol., 2012). Ty jsou stanoveny příslušným

úřadem ve zřizovacím předpisu, proto se mohou v jednotlivých územích odlišovat (Kolář a kol., 2012). Obecná ochrana druhová se týká všech druhů rostlin a živočichů, které chrání před zničením, poškozováním a dalšími činnostmi ohrožující tyto druhy na bytí (MŽP, 2015). Dalšími důležitými nástroji obecné ochrany druhové je ochrana volně žijících ptáků a ochrana dřevin rostoucích mimo les (MŽP, 2015). Jako poslední je obecná ochrana neživé části ochrany přírody a krajiny poskytující ochranu jeskyním, přírodním jevům na povrchu, které s jeskyněmi souvisejí a paleontologické nálezy (MŽP, 2015). Nástroje obecné ochrany ustanovuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a detailně je upřesňuje prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. (Čihař, 1998).

3.1.5.1 Zvláštní ochrana přírody a krajiny v ČR

Zvláštní ochrana přírody chrání obzvláště cenné části přírody a krajiny a proto je systém ochrany přísnější. Tento způsob ochrany se týká především vybraných druhů, pak hovoříme o tzv. druhové ochraně, nebo území, kdy se jedná o územní ochranu.

(Kolář a kol., 2012)

Druhy rostlin a živočichů, které jsou u nás vzácné nebo jsou jejich populace snadno zranitelné nebo jsou-li kulturně či vědecky významné, jsou chráněny jako zvláště chráněné druhy (AOPK ČR, 2015). Tyto druhy chráníme ve všech svých vývojových stádiích (Kolář a kol., 2012). Dle stupně ohrožení jsou rozděleny do tří kategorií. Na ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené. Jejich seznam je obsažen v příloze II. a III. vyhlášky č. 395/1992 Sb. (Kolář a kol., 2012). Významným a důležitým nástrojem je ochrana biotopů, které jsou životním prostředím zvláště chráněných druhů, což je základním předpokladem pro jejich přežití (AOPK ČR, 2015).

Opatření ochrany zvláště chráněných druhů jsou dá se říci ochranou pasivní (Kolář a kol., 2012). Zákonná ustanovení by měla zajišťovat, aby nedocházelo ke zhoršování stavu populací zvláště chráněných druhů (Kolář a kol., 2012). Aktivní ochranu mají za úkol tzv. záchranné programy (Kolář a kol., 2012). Jejich cílem je vytvoření podmínek, které umožní posílení populací chráněných druhů a povedou ke snížení stupně jejich ohrožení (Kolář a kol., 2012). Záchranné programy se týkají nejvzácnějších a nejohroženějších druhů, u kterých je reálným cílem zvýšení početnosti a rozšíření oblasti jejich výskytu pomocí jednoduchých opatření (Kolář a kol., 2012).

Příprava a následná realizace programu pro konkrétní druh má smysl jedině po splnění mnoha podmínek, které jsou formulovány Stálým výborem Bernské úmluvy a Mezinárodním svazem ochrany přírody (AOPK ČR, 2015). Zanedbání těchto pravidel má často za následek neúspěšnost celého programu (AOPK ČR, 2015). U vybraných druhů jsou provedeny důkladné analýzy jejich rozšíření a početnosti, případně populační biologie (Kolář a kol., 2012). Jsou identifikovány příčiny ohrožení a jsou navržena záchranná opatření (záchranné chovy, reintrodukce a introdukce) (Kolář a kol., 2012). Dále je vypracován časový plán a rozpočet navržených opatření (Kolář a kol., 2012). Před přijetím a zahájením je záchranný program podroben nezávislé recenzi (Kolář a kol., 2012). U těch populací zvláště chráněných druhů, které nepotřebují aktivní podporu, avšak mohou způsobovat ekonomické škody (bobr evropský, vydra říční), jsou realizovány tzv. programy péče (Kolář a kol., 2012). V současné době jsou realizovány a schváleny záchranné programy pro rostliny matiznu bahenní (*Angelica palustris*), rdest dlouholistý (*Potamogeton praelongus*), hvozdík písečný český (*Dianthus arenarius* subsp. *bohemicus*), hořeček mnohotvarý český (*Gentianella praecox susp. bohemica*) a živočichy perlorodku říční (*Margaritifera margaritifera*), hnědáska osikového (*Euphydryas matuma*), sysla obecného (*Spermophilus citellus*), užovku stromovou (*Zamenis longissimus*) a program péče pro vydru říční (*Lutra lutra*) a bobra evropského (*Castor fiber*) (AOPK ČR, 2015). U rostlin se připravují další čtyři záchranné programy a to pro druhy zvonovec liliolistý (*Adenophora liliifolia),* koniklec otevřený (*Pulsatilla patens*), snědek pyrenejský kulatoplodý (*Ornithogalum pyrenaicum* subsp. *sphaerocarpum*), hořeček nahořklý (*Gentianella amarella*) a hořeček drský Sturmův (*Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana*). U živočichů se připravuje šest záchranných programů pro druhy dropa velkého (*Otis tarda*), ropuchu krátkonohou (*Epidalea calamita*), krasce dubového (*Eurythyrea quercus*), modráska hořcového (*Maculinea alcon*), modráska černoskvrnného (*Maculinea arion*), okáče jílkového (*Lopinga achine*) a raroha velkého (*Falco cherrug*) a jeden program péče pro velké šelmy (AOPK ČR, 2015).

Dalším důležitým zdrojem ochrany druhů jsou černé seznamy vymizelých a nezvěstných druhů a červené seznamy ohrožených druhů. Tyto seznamy vycházejí z aktuálních znalostí odborné komunity např. botaniků, entomologů, ornitologů. Proto se týkají určité skupiny organismů, v rámci které mají za cíl poskytovat úplný výčet ohrožených a vymizelých druhů, které jsou roztříděny do kategorií ohrožení dle

mezinárodních kritérií. Jsou pravidelně aktualizovány s ohledem na změny znalostí o momentálním rozšíření druhů. Kromě celostátních červených seznamů, mají svůj význam i seznamy regionální, které můžou upozornit na druhy celoplošně hojné, avšak v lokálním měřítku významné a vzácné. Červené seznamy, které kromě výčtu druhů uvádí také informace o jejich rozšíření či důvodech ohrožení jsou velmi cenným poskytovatelem informací. Mezi seznamem zákonem chráněných druhů a odbornými červenými seznamy jsou dva zásadní rozdíly. Červené seznamy nemají oporu v zákoně a měly by v nich být zahrnuty všechny druhy v rámci daného území, tzn. že by měl být uveden skutečný stav vzácnosti, což ve vyhlášce nenajdeme. Červené knihy vznikají na základě červených seznamů a neposkytují kompletní výčet ohrožených druhů, ale popisují jen výčet reprezentativních druhů jako jsou např. vlajkové druhy, důležité indikátorové druhy apod. U každého z druhů jsou však podrobně zpracovány informace o jeho rozšíření, biologii, významu nebo důvodech ohrožení, které jsou důležité a až nezbytné pro jejich další ochranu. Dalším úkolem červených knih je poskytnutí informací o přírodních vzácnostech široké veřejnosti.

(Kolář a kol., 2012)

3.1.5.2 Územní ochrana

Tento druh ochrany patří mezi nejdůležitější oblasti zájmu české ochrany přírody (Čihař, 1998). Biologicky nejvhodnější by bylo přísně chránit velká území, což však praxe neumožňuje z důvodů hospodářských a jiných zájmů populace (Kolář a kol., 2012). Tento problém řeší hierarchická vícestupňová ochrana (Kolář a kol., 2012). Pro větší plochy platí obecná kritéria ochrany, zatímco u menších ploch je ochrana cílená konkrétněji (Kolář a kol., 2012). U nás jsou tyto dva typy ploch označovány jako maloplošná a velkoplošná zvláště chráněná území (Kolář a kol., 2012). V rámci velkoplošných zvláště chráněných území (VZCHÚ) se dále vymezují na národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO), které mají různě přísnou kategorii ochrany (Kolář a kol., 2012). Nejpřísnějším stupněm ochrany velkoplošného území je národní park (Kolář a kol., 2012) a je tradičně mezi ostatními zvláště chráněnými územími prioritou (Čihař, 1998). Národní parky a jejich stav ukazují historický vývoj, hodnotovou orientaci a ekonomickou úroveň státu (Čihař, 1998). Zákon č. 114/1992 Sb. jej definuje jako „*rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné*

ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam.“ Národní parky jsou vyhlašovány zákonem, který stanoví i jejich hranice, nebo nařízením vlády (Kolář a kol., 2012). V případě potřeby je kolem národního parku vyhlašováno i ochranné pásmo, ve kterém mohou být zakázány nebo omezeny některé činnosti, případně ohrožující území národního parku (Kolář a kol., 2012). Území národního parku se člení zpravidla do 3 zón (Čihař, 1998). Zóny jsou vymezeny s ohledem na přírodní hodnoty jednotlivých částí parku (Čihař, 1998). Nejpřísnější ochraně podléhá 1. zóna a je v ní např. zakázáno povolovat a umisťovat nové stavby, vstupovat mimo značené turistické trasy, měnit skladbu a plochu stávajících kultur není-li to v souladu s plánem péče, hnojit (Čihař, 1998). Ve druhé a třetí zóně se přísnost ochranných opatření zpravidla snižuje (Čihař, 1998). Podrobná charakteristika a režim zón národních parků jsou obsaženy v obecně závazné legislativě, jíž je národní park vyhlášen (Čihař, 1998).

Mírnější stupeň ochrany představují chráněné krajinné oblasti (Kolář a kol., 2012). Zákonem č. 114/1992 Sb. jsou definovány jako: *„Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, případně s dochovanými památkami historického osídlení.“* Jejich ochrana je proto mírnější a kromě první a druhé zóny je možné využívat některé intenzivní technologie hospodaření nebo hnojení pozemků (Kolář a kol., 2012). Území CHKO by měly zahrnovat významný podíl přirozených lesních a travních ekosystémů (Čihař, 1998). Je předpokládáno hojné zastoupení mimolesních dřevin a výskyt různých typů dochovaných památek historického osídlení (Čihař, 1998). CHKO jsou vyhlašovány vládou svým nařízením, avšak sídlo správy je vyhlašováno zákonem (Kolář a kol., 2012). CHKO nemají ochranné pásmo (Kolář a kol., 2012) a podle stupně ochrany jsou rozčleněny do 4 zón (Čihař, 1998). Hospodářské využívání je prováděno právě podle zón odstupňované ochrany takovým způsobem, aby se nejen udržoval, ale i zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce (Polášková a kol., 2011). Jejich rekreační využití je možno za předpokladu nepoškození jejich přírodních hodnot (Polášková a kol., 2011).

Zvláště chráněná území malého rozsahu jsou označována jako maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ). Jejich ochrana by měla více zohledňovat určité

přírodní hodnoty, které jsou v daném území jako cíl ochrany, jinak řečeno rozdílně bude vypadat ochrana lesní a jinak stepní rezervace. Ve většině případů je chráněn biotop nebo mozaika biotopů. MZCHÚ se opět člení dle stupně přísnosti ochrany a významu jimi chráněných přírodních hodnot na národní přírodní rezervaci (NPR), národní přírodní památku (NPP), přírodní rezervaci (PR) a přírodní památku (PP).

(Kolář a kol., 2012)

Národní přírodní rezervace je dle zákona č. 114/1992 Sb.: „*Území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku*.“ Do této kategorie patří nejstarší území chráněná v České republice – Žofínský prales a Hojná voda v Novohradských horách, kdy je roku 1838 vyhlásil za rezervace Jiří Augustin Burquoy (Kolář a kol., 2012). Zákonem chráněné začaly být až od roku 1933 (Kolář a kol., 2012). Jejich využívání je umožněno jen v případě uchování či zlepšení dosavadního stavu přírodního prostředí (Polášková a kol., 2011).

Přírodní rezervace je v podstatě definičně stejná jako NPR. Liší se jen nižším významem a přísností ochrany.

(Kolář a kol., 2012)

Národní přírodní památka je dle zákona č. 114/1992 Sb. definována jako „*útvar menší rozlohy, jedná se zejména o geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním či mezinárodním významem, a to i v případě že je vedle přírody formoval svou činností člověk*.“ Změny a poškozování národních přírodních památek nebo jejich hospodářské využívání je zakázáno, pokud by tím hrozilo jejich poškození (Polášková a kol., 2011).

Přírodní památka je stejně jako u předchozího případu definičně stejná jako NPP a liší se jen nižším významem a přísností ochrany.

(Kolář a kol., 2012)

Pro maloplošná zvláště chráněná území taktéž platí tzv. základní ochranné podmínky, které jsou u NPR a PR dané zákonem (Kolář a kol., 2012). U NPP a PP,

které mohou zahrnovat i antropogenní biotopy, jsou stanovovány orgánem ochrany přírody v závislosti na dané situaci (Petříček a kol., 1999). Všechna maloplošná zvláště chráněná území mají ze zákona automaticky ochranné pásmo (Petříček a kol., 1999). Je jím území do vzdálenosti 50 m od hranic, pokud není vymezeno vyhláškou jinak (Petříček a kol., 1999). Ochranné pásmo zabezpečuje území před rušivými vlivy okolí (Polášková a kol., 2011). Lze zde vymezit činnosti a zásahy, které však musí být odsouhlaseny orgánem ochrany přírody (Polášková a kol., 2011). K péči o všechny typy maloplošných zvláště chráněných území slouží plán péče (Polášková a kol., 2011).

3.2 Literatura vztahující se k MZCHÚ

3.2.1 Plán péče

Plán péče o zvláště chráněná území je definován zákonem č. 114/1992 Sb. takto: „*Plán péče je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu.“*

Na počátku 80. let, kdy ještě neexistovaly plány péče tak jako je známe dnes, se díky iniciativě tehdejšího Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody (SÚSPPOP) začaly zpracovávat tzv. ochranářské plány pro maloplošná zvláště chráněná území. Kvůli tomu, že tyto plány nebyly zakotveny v žádných právních normách, nebyla jejich realizace pro nikoho povinná. I přes četné žádosti a upozorňování ze strany organizací ochrany přírody, nebyla poskytnuta žádná státní podpora pro péči o chráněná území. Skutečně pečovat o MZCHÚ bylo možno jen ve velmi omezené míře. Dělo se tak díky několika dobrovolným organizacím a hnutím, pomocí dobrovolné a bezplatné práce nebo pomocí samostatných profesionálních pracovníků ochrany přírody.

(Petříček a kol., 1999)

Teprve od roku 1992 je poprvé v historii naší ochrany přírody ve zvláště chráněných územích péče o přírodu povinná ze zákona, kdy paragraf 38 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ukládá povinnost usměrňování vývoje

přírody v národních přírodních rezervacích a přírodních rezervacích, popřípadě i v národních přírodních památkách a přírodních památkách pomocí plánu péče.

(Petříček a kol., 1999)

Plány péče slouží jako podklad pro jiné plánovací dokumenty a dále pro rozhodování orgánů ochrany přírody (AOPK ČR, 2015). Nejsou závazné pro fyzické ani právnické osoby (AOPK ČR, 2015). Jejich zpracování zajišťují orgány ochrany přírody, proto zpracování plánů péče o chráněné krajinné oblasti a národní přírodní rezervace a národní přírodní památky zajišťuje Ministerstvo životního prostředí pomocí AOPK ČR (AOPK ČR, 2015). Plány péče o přírodní rezervace a přírodní památky na území CHKO zpracovávají a zajišťují správy příslušných CHKO (AOPK ČR, 2015). Pokud je zapotřebí ochrana ZCHÚ před škodlivými vlivy z okolí, zpracovávají se i pro ochranná pásma (Petříček a kol., 1999). Platnost plánů péče je zpravidla na dobu 10-15 let (Čihař, 1998). Tohle období by se u ZCHÚ, které zahrnují les mělo shodovat s obdobím platnosti lesních hospodářských plánů (LHP) nebo lesních hospodářských osnov (LHO)zahrnujících ZCHÚ (zákon č. 114/1992 Sb.).

Schválený plán péče je nezbytností k realizaci jakékoliv záměrné činnosti v ZCHÚ. Jedině na jeho základě je možnost uskutečňovat opatření vedoucí ke zlepšování přírodního prostředí v ZCHÚ a čerpat na ně dotace určené k těmto účelům. Také je nutností, aby plán péče usměrňoval způsoby využívání ZCHÚ, které nejsou zákonem nijak zakázány ale ani omezeny bližšími podmínkami ochrany, avšak mohly by poškodit jeho přírodní hodnoty.

(Čihař a kol., 1998)

Z plánu péče musí být zřejmé, že je volba zásahů a opatření odpovědně uvážena a taktéž odborně i věcně dobře odůvodněna. Dále musí být patrné, že finanční prostředky vynaložené státem na jejich realizaci budou vynaloženy účelně. Jednotlivé body plánu na sebe musí logicky navazovat a všechny plánované zásahy by měly být řádně odůvodněny. Umístění zásahů musí být natolik přesné, aby umožnily kontrolu provádění i výsledků péče v terénu.

(Čihař a kol., 1998)

Plán péče je nejdůležitějším podkladem a zdrojem informací pro tuto bakalářskou práci. V každém takovém plánu má být podle Osnovy plánů péče o národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní památky a jejich ochranná pásma zpracována tabulka „Přehled zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů“, kde má být uveden přehled těchto druhů dle vyhlášky 395/1992 Sb. Z toho přehledu vycházejí všechny zde uvedené analýzy.

3.2.2 Vyhláška č. 395/1992 Sb.

Dalším důležitým dokumentem je vyhláška č. 395/1992 Sb. Vydalo ji MŽP a provádějí se díky ní některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

(MŽP, 2015)

V přílohách této vyhlášky je uveden seznam zvláště chráněných druhů, které jsou rozděleny do kategorií ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené druhy. Tento seznam je dalším stěžejním podkladem pro tuhle práci, kdy uvedené druhy a jejich kategorie ohrožení jsou důležitým zdrojem informací pro vytvoření grafů, podrobněji viz. kapitola Výsledky.

3.3 Charakteristika Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj je považován za oblast významnou pro svou průmyslovou činnost. Je to však i místo chráněné lesnaté oblasti Beskyd a Jeseníků, meandrujícího koryta Odry či výchozů jurských vápenců u Štramberka.

(Weissmannová a kol., 2004)

Moravskoslezský kraj má velmi pestrou geologickou stavbu. Rozkládá se na styku dvou jednotek: Českého Masívu a Západních Karpat. Severozápadní a severní část kraje má velmi pestrý povrch s členitými hornatinami, vrchovinami a pahorkatinami. Nejvyšším celkem je zde východní část Hrubého Jeseníku s Pradědem (1491 m n.m.). Nejrozsáhlejší jednotkou v severozápadní části kraje je Nízký Jeseník. Východní hranici tvoří Západní Karpaty. Ke Karpatské části území náleží Moravskoslezské Beskydy s nejvyšším vrchole Lysá hora (1323 m n.m.).

Karpaty jsou odděleny od Nízkého Jeseníku Moravskou bránou a Ostravskou pánví.

(Weissmannová a kol., 2004)

Podnebí kraje má kontinentální charakter. Na proměnlivost počasí má vliv členitý georeliéf. Mimo přírodních vlivů jsou významnými činiteli i lidské aktivity. Je zde zastoupena chladná klimatická oblast ke které patří především Hrubý a Nízký Jeseník a Vnější Západní Karpaty. Ostravská pánev, Moravská brána a ostatní okolní pahorkatiny leží v mírně teplé oblasti. Průměrný roční úhrn se v kraji pohybuje mezi 600 a 1200 mm.

(Weissmannová a kol., 2004)

Větší část Moravskoslezského kraje patří k povodí horního toku Odry. Jihovýchodní část je odvodňována řekou Bečvou a s jižní částí okresu Bruntál náleží k povodí Moravy. Osu kraje tvoří řeka Odra pramenící v Oderských vrších. Povodí Odry mají velikost asi 5 200 km^2, což je asi 7 % území České republiky.

(Weissmannová a kol., 2004)

Na území kraje se stýkají dvě hlavní fytogeografické oblasti - České a Karpatské mezofytikum. Prolínají se tak prvky hercynské a západokarpatské květeny. Od severu je flóra ovlivněna prvky polonské provincie a od jihu panonským termofytikem. Nalezneme zde společenstva mokřadních olšin a lužních lesů údolních niv vodních toků, tak doubravy či dubohabrové lesy v pahorkatinách a bučiny a jedlobučiny v podhorském a horském stupni. Suťové a roklinové lesy jsou pro skalnaté a prudké kamenité údolní svahy typické. Významným zásahem do krajiny bylo její odlesňování od 2. pol. 13. století. Začaly se tak vyvíjet různé typy polopřirozené vegetace pastvin a luk.

(Weissmannová a kol., 2004)

Z hlediska fauny je území Moravskoslezského kraje taktéž velmi bohaté. Jsou zde zastoupeny tři ze čtyř biogeografických podprovincií. Polonská biogeografická

podprovincie zasahuje ze severu do okolí Ostravy. Její součástí je CHKO Poodří v nivě Odry, která je mokřadním územím s mezinárodním významem. Je důležitá pro vodní ptactvo jak v době hnízdění tak i v době tahu. Jesenické a Beskydské bioregiony jsou charakteristické velkým počtem druhů, žijících od nejnižších poloh až po horní hranici lesa. Vyskytují se zde i některé specifické a endemitní druhy.

(Weissmannová a kol., 2004)

4 Metodika

Zpracovávání bakalářské práce započalo na podzim roku 2014. Nejdůležitějším dokumentem pro získání výsledků byly plány péče. Vedoucí bakalářské práce poskytnul všechny tyto plány pro MZCHÚ Moravskoslezského kraje. Zpracovány byly všechny MZCHÚ tohoto kraje, čili všechny PP, PR, NPP a NPR. Z plánu péče byly získávány informace, které zvláště chráněné druhy se v jednotlivých MZCHÚ vyskytují a početnost výskytu každého druhu daného MZCHÚ. Takto získané informace pak byly taktéž pro každé MZCHÚ zapsány do tabulky. Tabulka obsahovala několik sloupců: kód MZCHÚ, název MZCHÚ, jméno druhu, početnost; taxonomické kategorie: rostlina, živočišný druh, hmyz, korýši, ptáci, obojživelníci, plazi, ryby, savci, pavoukovci, houby, měkkýši; kategorie ohrožení: kriticky ohrožený, silně ohrožený a ohrožený. Pokud byl plán péče novější, většinou nebyl s vyhledáváním zvláště chráněných druhů problém, jelikož obsahovaly přímo tabulky s vypsanými zvláště chráněnými druhy jejich stupněm ohrožení a početností, což nařizuje osnova vydána Ministerstvem životního prostředí (MŽP, 2011). U starších plánů péče byl někdy problém výčet druhů najít. Často zde nebyl uveden žádný seznam zvláště chráněných druhů a místo toho byly zmíněny přímo v textu a nebo dokonce nebyly označené jako zvláště chráněné, ale byly zahrnuty jen v obecném výčtu druhů nacházejících se v daném MZCHÚ. Tehdy bylo nutno ještě zjistit, které ze zmíněných druhů, jestli vůbec, jsou zvláště chráněné z vyhlášky č. 395/1992. Druhy byly pro každé MZCHÚ seřazeny dle abecedy a zapsané dle platné nomenklatury – u rostlin dle Kubáta a kol. (2002), u živočichů dle Biolib (2014) do sloupce jméno druhu. Dále bylo třeba zařadit druh do předepsaných taxonomických kategorií: rostlina, živočich – živočichové se dále zařazovali do taxonomických tříd (příp. kmenů): hmyz, ptáci, obojživelníci, korýši, plazi, ryby, savci, pavoukovci, houby, měkkýši.

Dalším bodem bylo zjištění početnosti druhu v dané rezervaci či památce z jejich plánu péče. U novějšího plánu péče taktéž většinou problém nebyl a početnost se uváděla u každého zvláště chráněného druhu v příslušné tabulce. Uváděla se buď heslovitě jedním slovem, nebo číslicí, u ptáků pak v párech. Poměrně častým případem byla neznámá početnost některých druhů, např. z nedostatečného inventarizačního průzkumu. U starších plánů péče nebyla početnost uvedena v tabulce, ale většinou popsána celými větami. Takto zjištěná početnost se přepisovala opět do tabulky, do

kritéria početnost a opět se zapisovala stejně jako v pánu péče heslovitě, pokud byl známý přesný počet tak číslicí, popř. jako neznámá početnost. Dále byly vytvořeny sloupce, kdy každý sloupec představoval jednotlivou kategorii početnosti. Kategorie početnosti byly zvoleny: neznámo, jednotlivě, hojně, desítky stovky a tisíce. Jako další byly druhy roztříděny do jednotlivých předepsaných taxonomických kategorií: hmyz, korýši, ptáci, obojživelníci, plazi, ryby, savci, pavoukovci, houby, měkkýši.

Následovalo zjištění stupně ohrožení druhů. Ten byl rozlišen dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. na druhy kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené. Ohrožení bylo možné zjistit i z plánů péče, kde v tabulce se zvláště chráněnými druhy bylo opět i kritérium stupeň ohrožení. Tato informace však nebyla vždy přesná, jelikož starší plány nekorespondovaly s novelizovanou vyhláškou a u některých druhů již uvedený stupeň ohrožení neplatil, z tohoto důvodu byl ke každému druhu jeho stupeň ohrožení vyhledán ve vyhlášce č. 395/1992 Sb.

Jakmile byly všechny tyto informace zjištěny a zaznamenány do tabulky, následovalo grafické a tabelární zpracování výsledků.

5. Výsledky

5.1 Vývoj počtu MZCHÚ v Moravskoslezském kraji

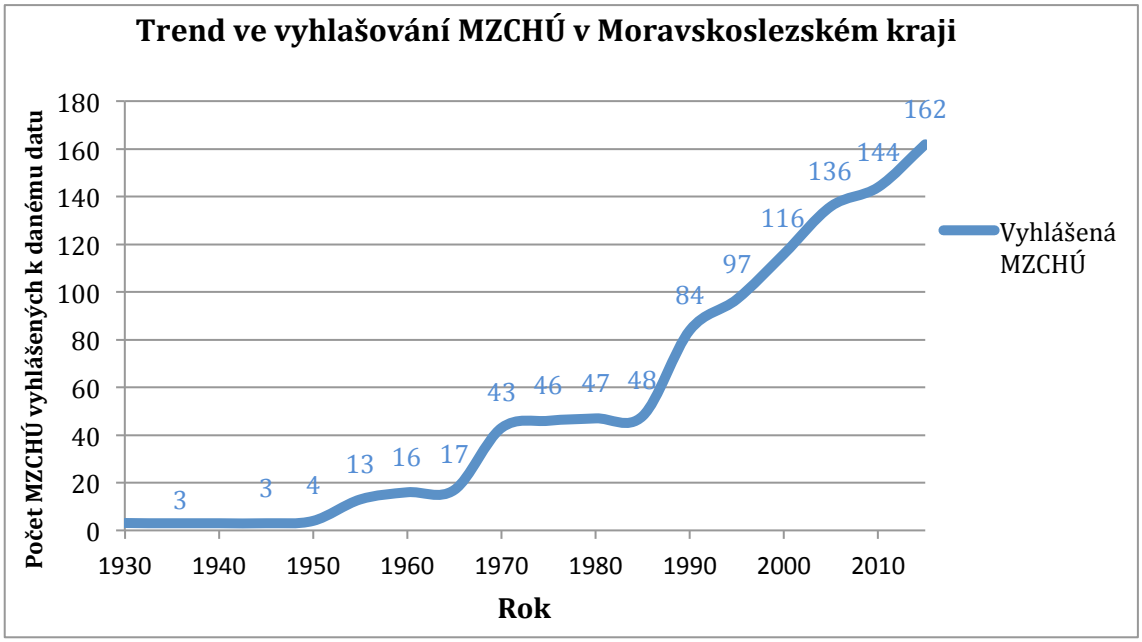

Obr. 1: Trend ve vyhlašování MZCHÚ v Moravskoslezském kraji

Obr. 2: Počet vyhlášených a zrušených MZCHÚ v Moravskoslezském kraji

Na obr. 1 můžeme vidět trendovou křivku ve vyhlašování MZCHÚ v Moravskoslezském kraji za posledních 35 let. Nejvýraznější nárůst nastal po konci 2. světové války a vzrůstající trend ve vyhlašování nových MZCHÚ pokračuje dodnes. Na obr. 2 je znázorněn počet vyhlášených a zrušených MZCHÚ, vždy v rozmezí 5 let. Je patrné, že největší počet MZCHÚ byl vyhlášen mezi léty 1970-1975 s počtem 26 MZCHÚ a mezi léty 1990-1995 v počtu 36 vyhlášených MZCHÚ. Naopak od roku 1935 do roku 1950 nebylo vyhlášeno žádné MZCHÚ, což už se v dalších letech neopakovalo. Dále je možné vidět počet zrušených MZCHÚ. Ty zdaleka nepřevyšují počet území, které byly vyhlášeny, a proto jejich počet neustále roste. K datu 1.1. 2015 bylo v Moravskoslezském kraji zrušeno zatím jen 5 MZCHÚ.

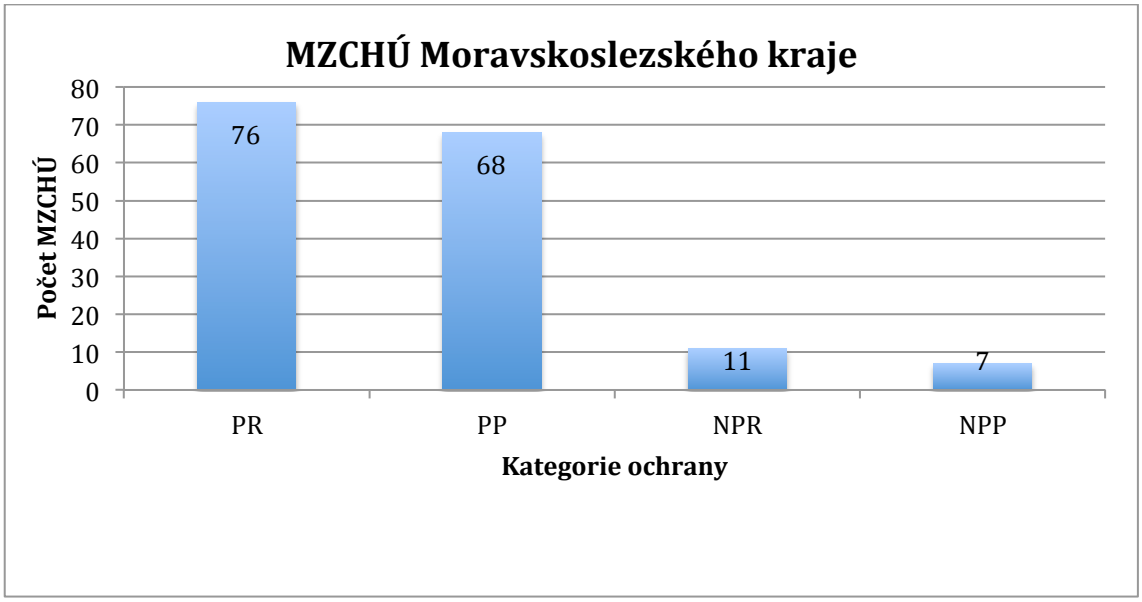

Obr. 3: Počet MZCHÚ v Moravskoslezském kraji

Obr. 3 znázorňuje počet MZCHÚ v Moravskoslezském kraji. Nejpočetnější zastoupení mají přírodní rezervace a přírodní památky s 76 a 68 územími.

5.2 Výskyt zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

5.2.1 Počet výskytů zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

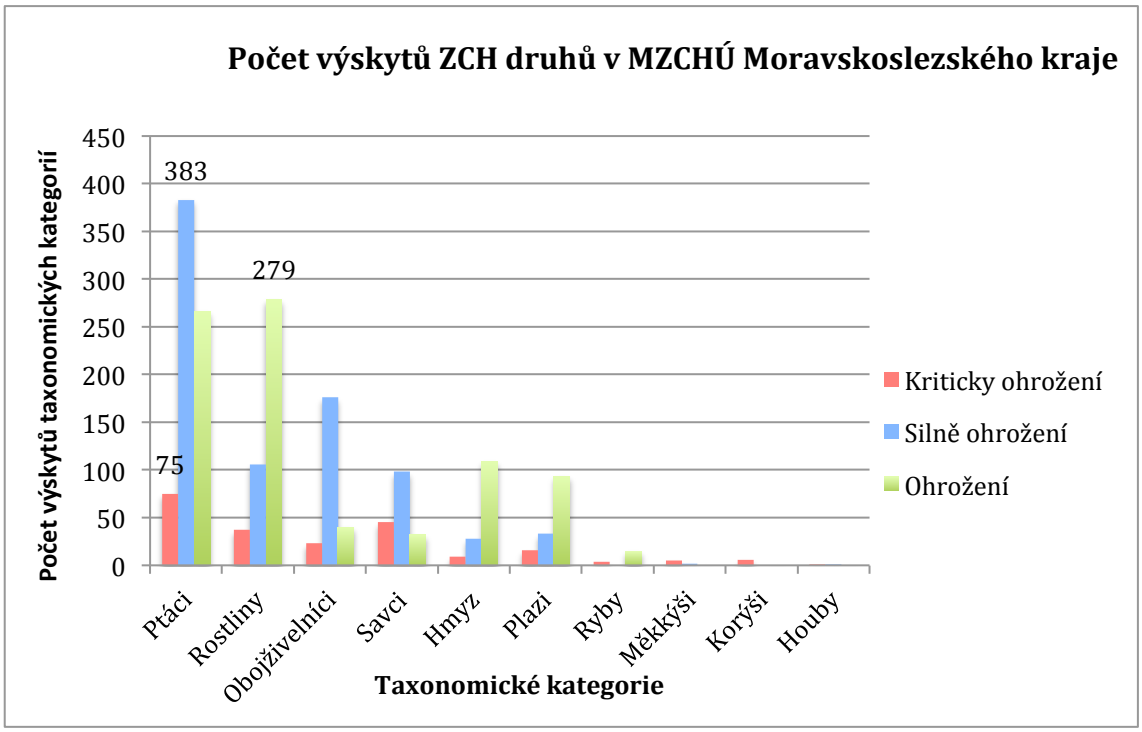

Obr. 4: Počet výskytů zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 4 znázorňuje kolikrát se v MZCHÚ Moravskoslezského kraje vyskytovala určitá taxonomická kategorie, která byla navíc rozdělena dle stupňů ohrožení. Je patrno, že se nejčastěji vyskytovaly silně ohrožené a ohrožené druhy. Nejvíce pak silně ohrožení ptáci, kteří byli v plánech péče zaznamenáni ve 383 případech a z kriticky ohrožených to byli taktéž ptáci v 75 případech. U ohrožených však největší četnost výskytů přebírají rostliny s 279 případy. Nejméně často se pak v MZCHÚ Moravskoslezského kraje můžeme potkat s měkkýši, korýši a houbami.

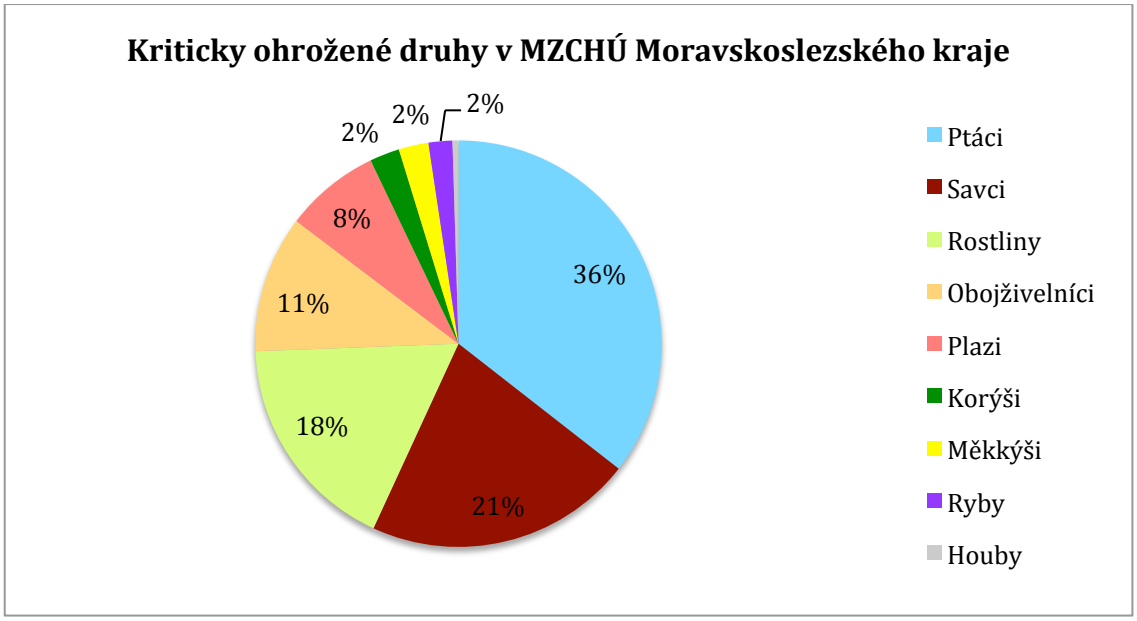

Obr. 5: Zastoupení kriticky ohrožených druhů z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

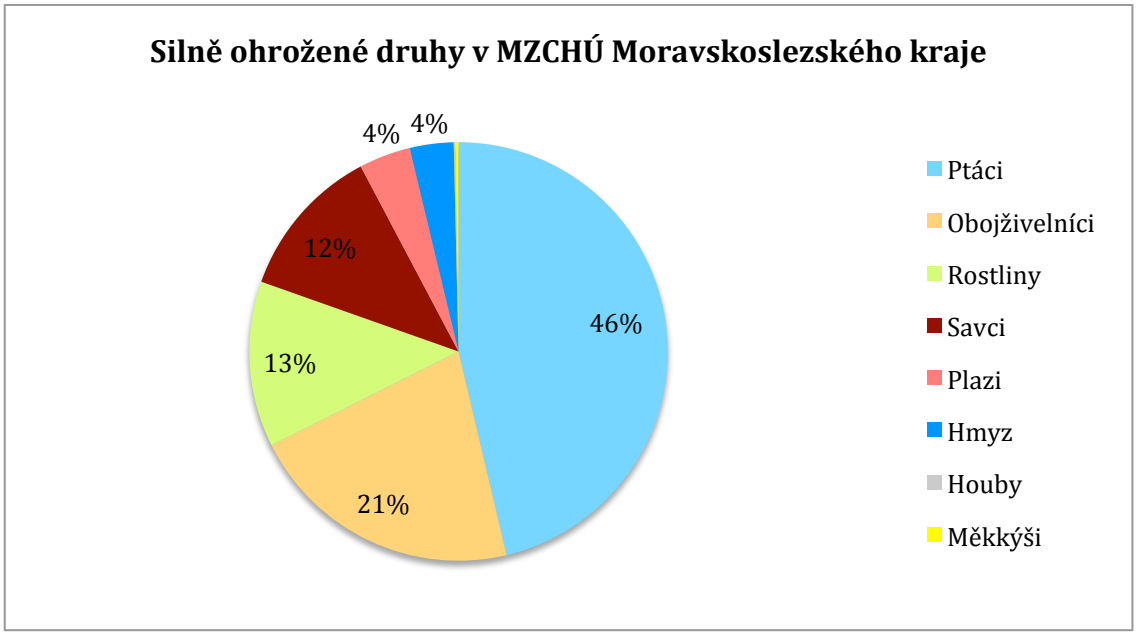

Obr. 6: Zastoupení silně ohrožených druhů z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

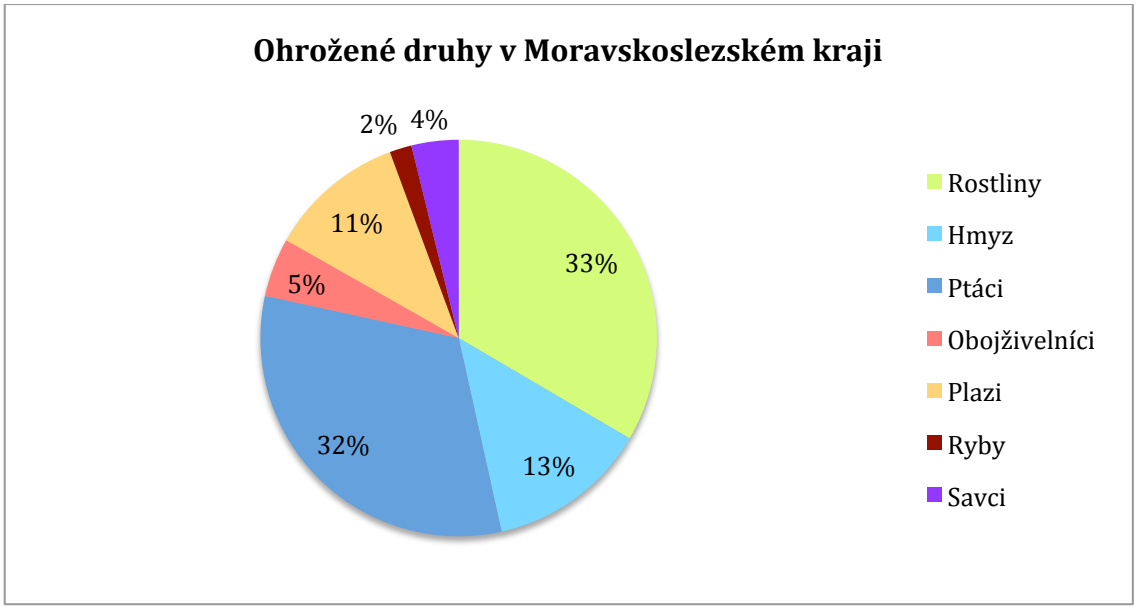

Obr. 7: Zastoupení ohrožených druhů z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 5, 6, 7 představují jednotlivé stupně ohrožení dle zákona 114/1992 Sb. a procentuální zastoupení taxonomických kategorií dle četnosti výskytu. U kriticky ohrožených druhů představovali ptáci celých 34 procent případů, u silně ohrožených dokonce 46 procent. Jak u prvního, tak u druhého případu je to více než jedna třetina zastoupení. U ohrožených druhů zaujímají největší zastoupení rostlinné druhy s 33 procenty, avšak páci mají pouze o jedno procento méně, a tak spolu zaujímají téměř 65 procent celkového zastoupení výskytů ohrožených druhů.

5.2.2 Celkový počet výskytů zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje.

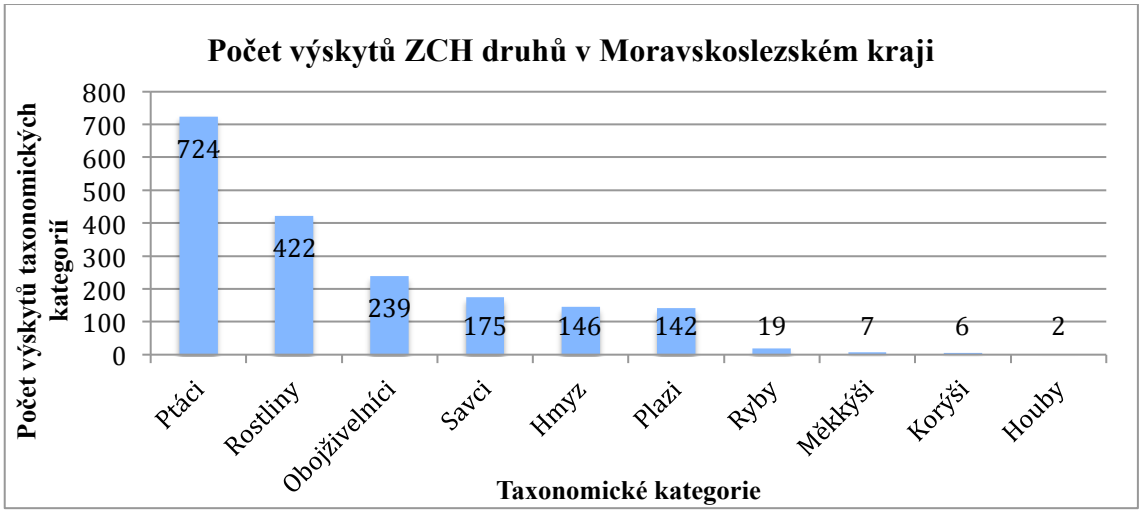

Obr. 8: Celkový počet výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 8 znázorňuje celkový počet výskytů jednotlivých taxonomických kategorií zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje. Nejčastěji se v plánech péče objevovali ptáci, rostliny a obojživelníci naopak nejméně měkkýši, korýši a houby.

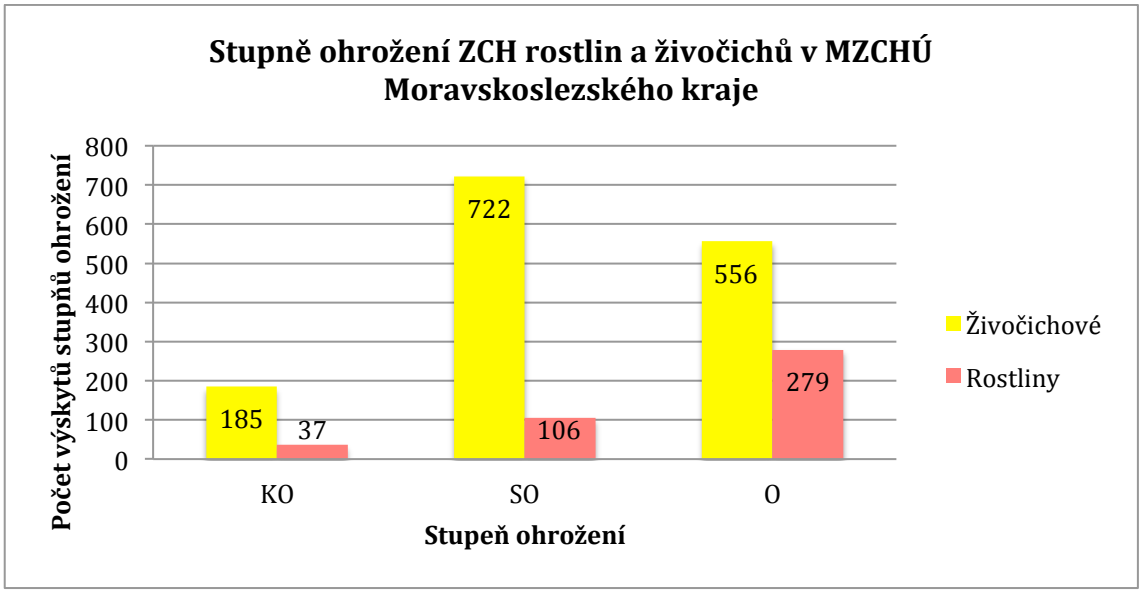

Obr. 9: Celkový počet výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných druhů v jednotlivých stupních ohrožení v MZCHÚ Moravskoslezského kraje.

Obr. 9 ukazuje rozdíly v počtu výskytů druhů v jednotlivých kategoriích stupňů ohrožení. U živočichů byl největší výskyt evidován u silně ohrožených druhů a to v 722 případech, dále pak u ohrožených a nejméně u kriticky ohrožených druhů. U rostlin byl největší výskyt v kategorii ohrožených druhů s 279 případy, dále v silně ohrožených a nejméně v kriticky ohrožených.

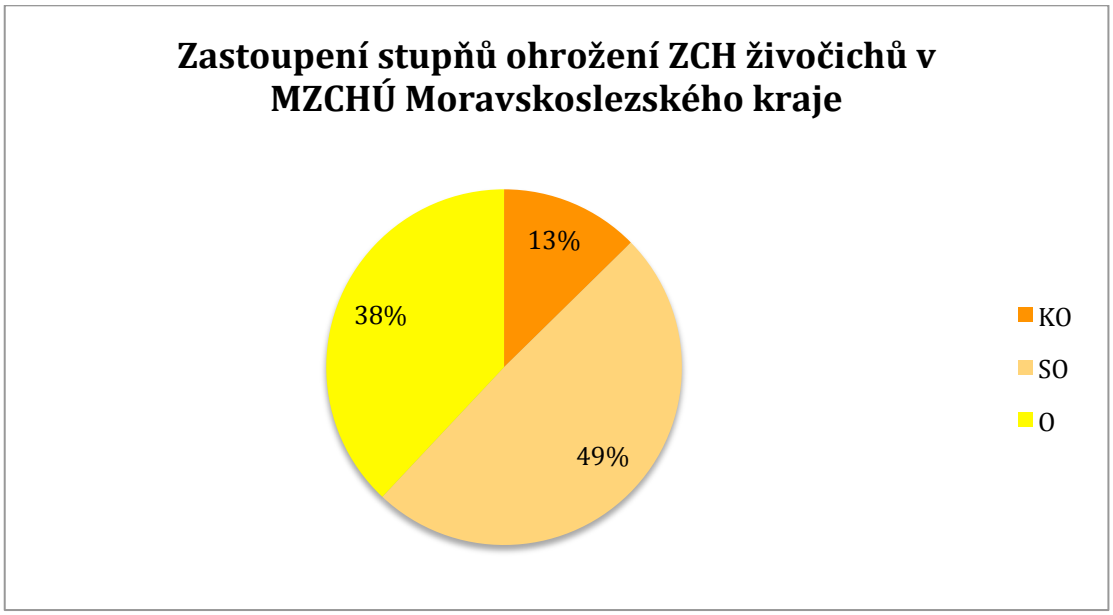

Obr. 10: Zastoupení stupňů ohrožení z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných živočichů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

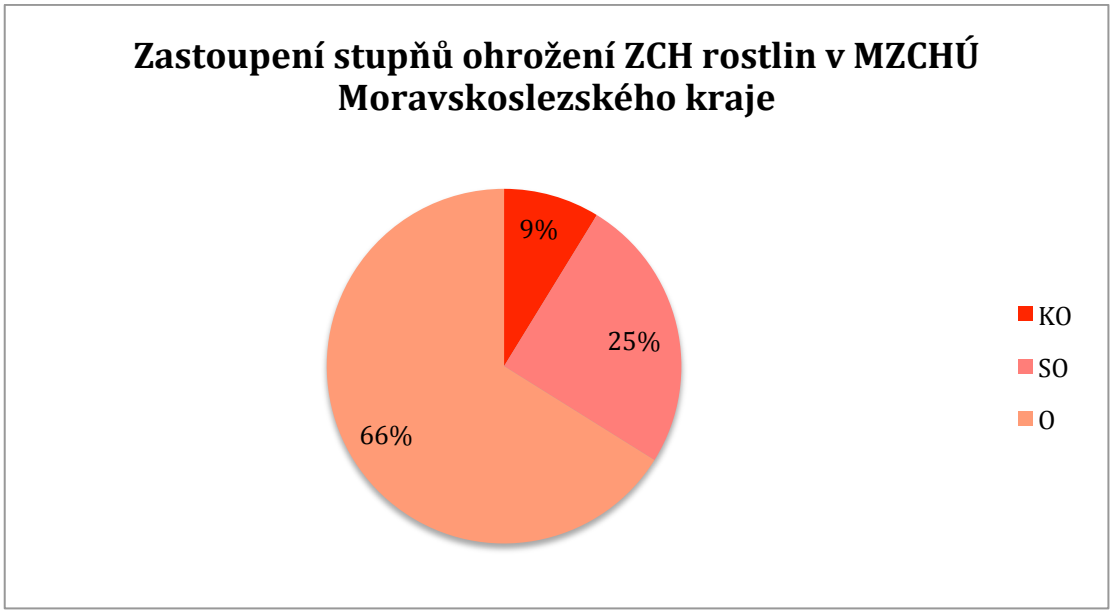

Obr. 11: Zastoupení stupňů ohrožení z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných rostlin v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 10, 11 ukazují jednotlivé říše a jejich procentuální zastoupení ve stupních ohrožení dle počtu výskytů. Ohrožené rostliny představují 66 procent z celkového počtu výskytů zvláště chráněných rostlin, což je více jak polovina případů. U živočichů pak o něco méně – 59 procent z celkového počtu výskytů zvláště chráněných živočichů. Silně ohrožené druhy zaujímají u rostlin 25 procent, u živočichů 38 procent počtu výskytů. Nejmenší procentuální zastoupení u kriticky ohrožených druhů mají rostliny s 9 procenty.

5.3 Počet MZCHÚ Moravskoslezského kraje, ve kterých se vyskytují zvláště chráněné druhy

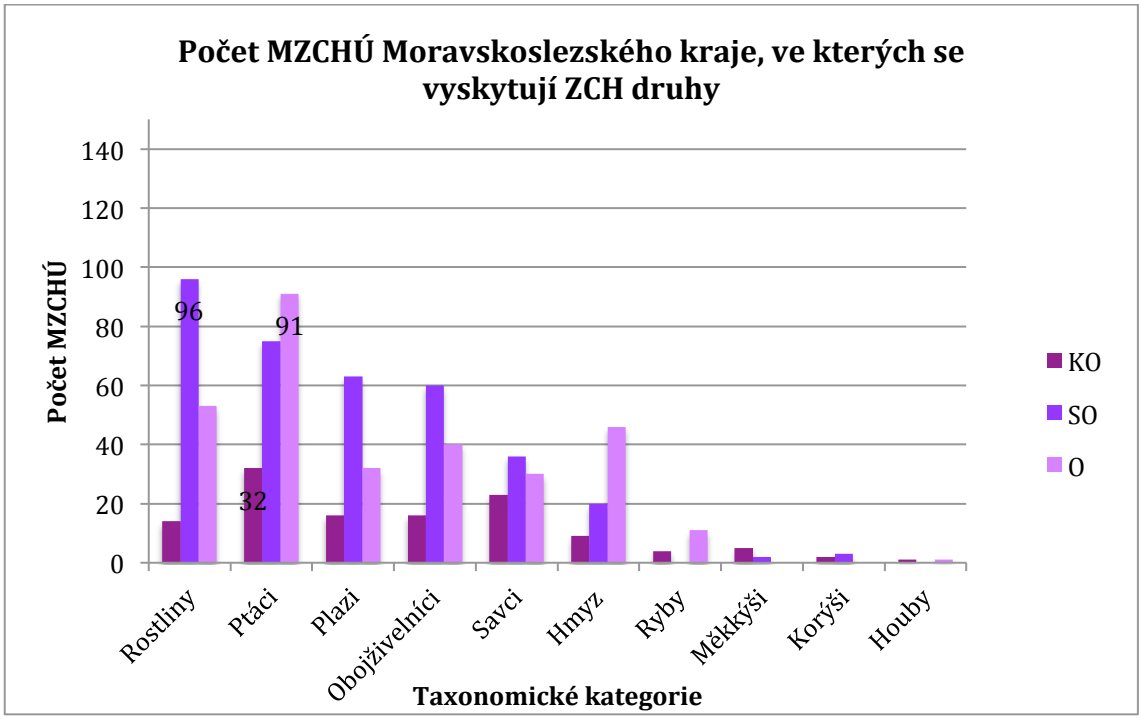

Obr. 12: Počet MZCHÚ Moravskoslezského kraje s výskytem zvláště chráněných druhů

Na obr. 12 můžeme vidět počet MZCHÚ v Moravskoslezském kraji, ve kterých se vyskytuje alespoň jeden zvláště chráněný druh z určité taxonomické kategorie a stupně ohrožení. Z ohrožených druhů se na nejvíce územích (91) vyskytovali ptáci. U silně ohrožených to v 96 územích byly rostliny a u kriticky ohrožených největší počet území (32) patřil ptákům.

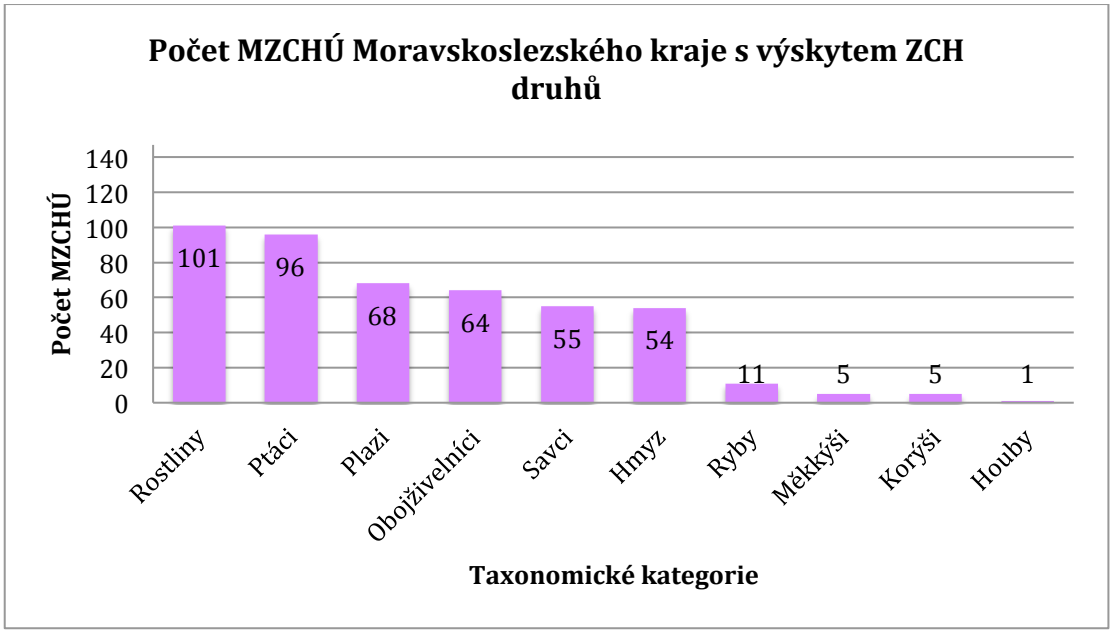

Obr. 13: Celkový počet MZCHÚ Moravskoslezského kraje s výskytem zvláště chráněných druhů

Z obr. 13 vyplývá, že v největším počtu MZCHÚ se můžeme setkat se zvláště chráněnými druhy rostlin a ptáků. Zvláště chráněné druhy rostlin se vyskytují na 101 územích ze 147 a se zvláště chráněnými druhy ptáků se můžeme setkat na 96 územích ze 147. Nejméně často se vyskytují houby (1 území) a také měkkýši a korýši (5 území).

5.4 Počet zvláště chráněných druhů v MZCHÚ v Moravskoslezském kraji

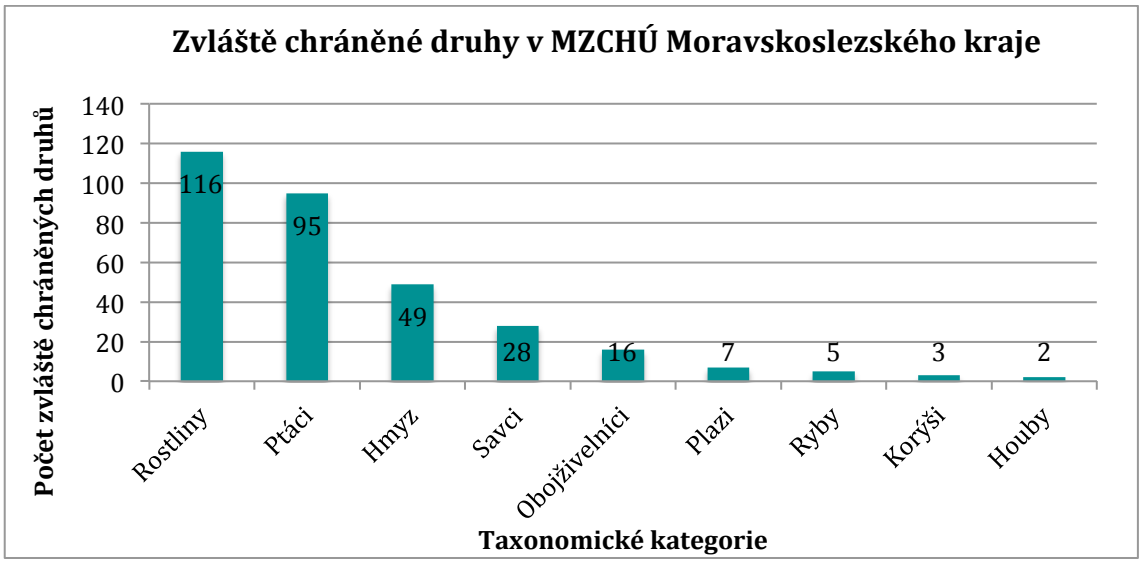

Obr. 14: Celkový počet zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Na obr. 14 můžeme vidět celkový výskyt zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje. Největší početnost zaujímají rostliny se 116 druhy, dále ptáci s 95 a hmyz s 49 druhy. Z méně početných se vyskytuje 5 druhů ryb, 3 druhy korýšů a pouze 2 druhy hub.

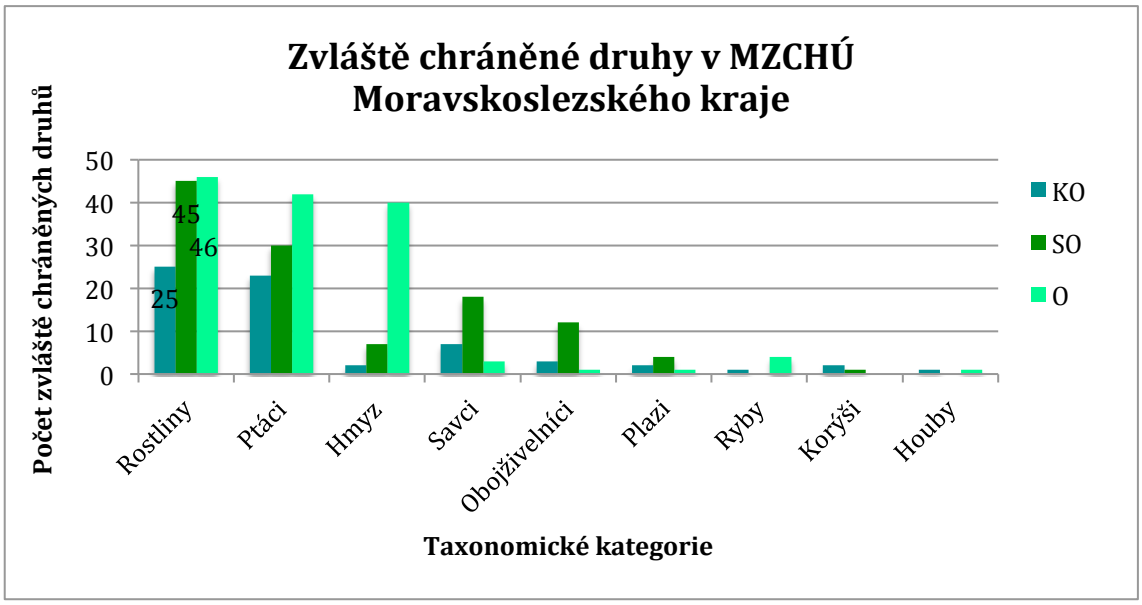

Obr. 15: Počet zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 15 představuje počet zvláště chráněných druhů, které jsou rozděleny do jednotlivých taxonomických kategorií a stupňů ohrožení. Mezi druhově nejpočetnější taxonomické kategorie patří rostliny, jak kriticky ohrožené, silně ohrožené i ohrožené. Počet ohrožených a silně ohrožených druhů rostlin se od sebe liší jen o jeden druh, kdy silně ohrožené rostliny představují 46 a ohrožené 45 druhů. Kriticky ohrožené rostliny jsou s 25 druhy poměrně méně početnější. Mezi další druhově obsáhlou skupinu již tradičně patří ptáci a hmyz. Naopak nejmenší skupinkou zvláště chráněných druhů představují ryby, korýši a houby, kdy u ryb a hub nejsou zastoupeny silně ohrožené druhy, u korýšů nejsou zastoupeny druhy ohrožené.

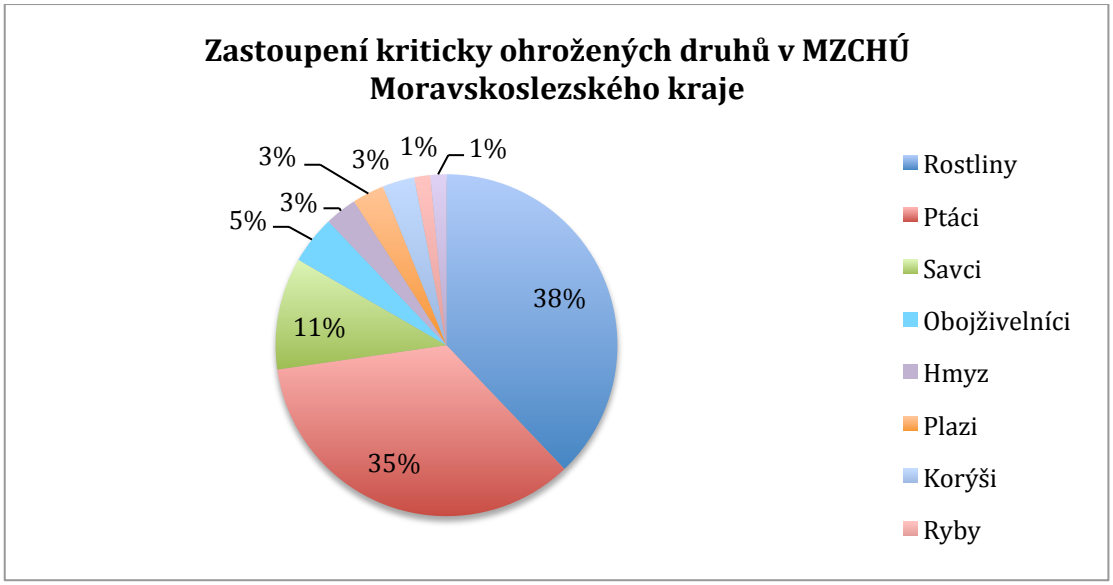

Obr. 16: Zastoupení kriticky ohrožených druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

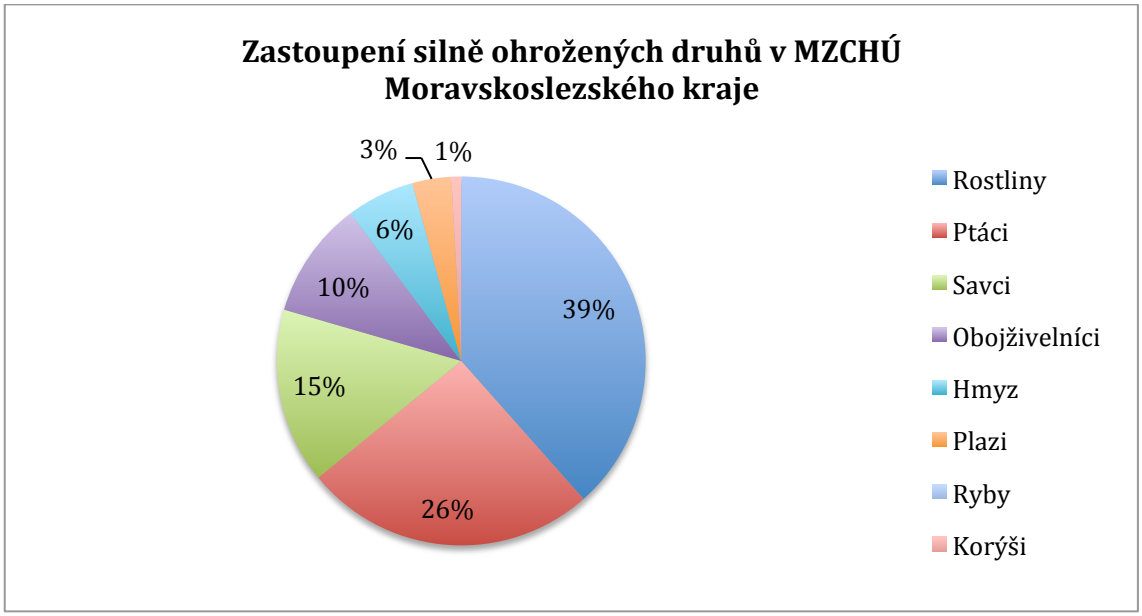

Obr. 17: Zastoupení silně ohrožených druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

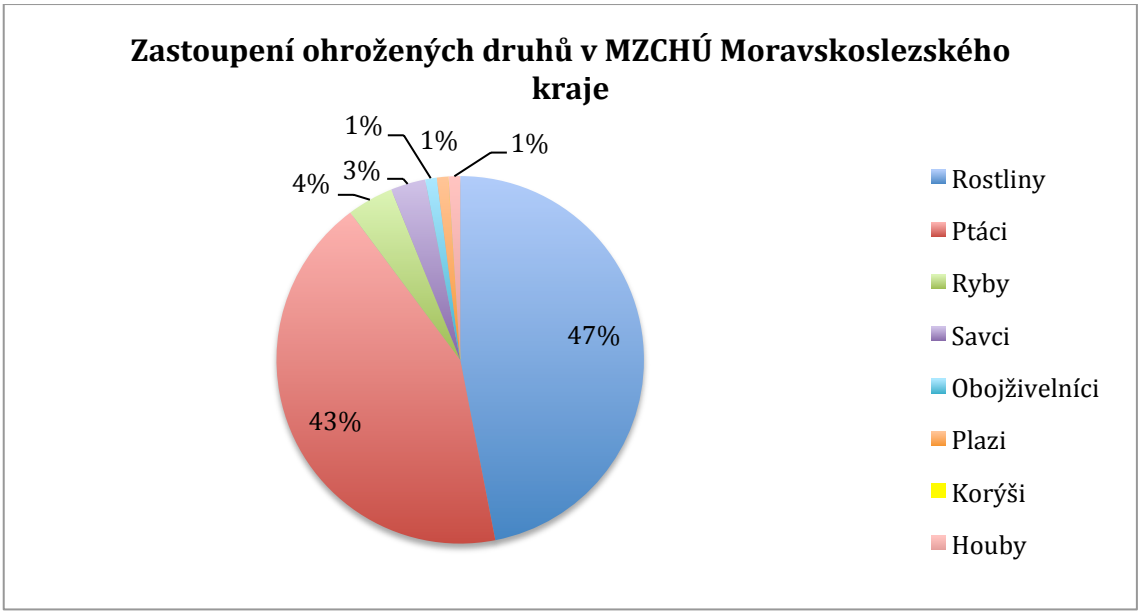

Obr. 18: Zastoupení ohrožených druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 16, 17, 18 představují jednotlivé kategorie ohrožení a procentuální zastoupení zvláště chráněných druhů roztřízených do taxonomických kategorií. Ve všech třech případech zaujímají rostliny a ptáci největší zastoupení. Rostlinné a ptačí druhy dokonce zaujímají 90 procent ze všech ohrožených druhů, které se vyskytují v MZCHÚ Moravskoslezského kraje. Významné zastoupení mají i savci, a to s 11 a 15 procenty u kriticky a silně ohrožených druhů. Zatímco houby představující pouze 2 druhy, jsou v tomto zastoupení zcela nevýznamné a zaujímají necelé jedno procento počtu u kriticky ohrožených a ohrožených druhů.

5.5 Nejčastěji se vyskytující druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Tab. 1: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy rostlin v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy rostlin v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Dactylorhiza majalis*	O	28
2.	*Lilium martagon*	O	28
3.	*Galanthus nivalis*	O	24
4.	*Dactylorhiza fuchsii*	O	17
5.	*Lunaria redivia*	O	17
6.	*Doronicum austriacum*	O	14
7.	*Lycopodium annotinum*	O	14
8.	*Gentiana asclepiadea*	O	13
9.	*Huperzia selago*	O	13
10.	*Platanthera bifolia*	O	13

Tab. 2: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy ptáků v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy ptáků v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Columba oenas*	SO	37
2.	*Corvus corax*	O	33
3.	*Ciconia nigra*	SO	31
4.	*Muscicapa striata*	O	30
5.	*Oriolus oriolus*	SO	30
6.	*Bonasa bonasia*	SO	23
7.	*Lanius collurio*	O	22
8.	*Ficedula parva*	SO	22
9.	*Accipiter nisus*	SO	21
10.	*Accipiter gentilis*	O	20

Tab. 3: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy obojživelníků v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy obojživelníků v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Bufo bufo*	O	40
2.	*Salamandra salamandra*	SO	26
3.	*Hyla arborea*	SO	24
4.	*Triturus vulgaris*	SO	24
5.	*Bombina variegata*	SO	18
6.	*Rana esculenta*	SO	18
7.	*Triturus alpestris*	SO	16
8.	*Rana ridibunda*	KO	13
9.	*Bombina bombina*	SO	11
10.	*Bufo viridis*	SO	11

Tab. 4: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy plazů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy plazů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Zootova vivipara*	SO	39
2.	*Natrix natrix*	O	33
3.	*Lacerta agilis*	SO	28
4.	*Anguis fragilis*	SO	24
5.	*Vipera berus*	KO	15
6.	*Coronella austriaca*	SO	3
7.	*Podarcis muralis*	KO	1

Tab. 5: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy savců v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy savců v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Sciurus vulgaris*	O	27
2.	*Lynx lynx*	SO	13
3.	*Myotis myotis*	KO	12
4.	*Canis lupus*	KO	10
5.	*Ursus arctos*	KO	9
6.	*Dryomys nitedula*	SO	9
7.	*Nyctalus noctulla*	SO	9
8.	*Lutra lutra*	SO	8
9.	*Sorex alpinus*	SO	8
10.	*Myotis daubentonii*	SO	7

Tab. 6: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy hmyzu v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy hmyzu v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Apatura iris*	O	13
2.	*Oxythyrea funesta*	O	11
3.	*Apatura ilia*	O	8
4.	*Carabus ullrichii*	O	8
5.	*Ceruchus chrysomelinus*	KO	7
6.	*Papilio machaon*	O	7
7.	*Carabus scheidleri*	O	6
8.	*Cucujus cinnaberinus*	SO	6
9.	*Osmoderma eremita*	SO	6
10.	*Cicindela campestris*	O	4

Tab. 7: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy korýšů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy korýšů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Astacus fluviatilis*	SO	4
3.	*Siphonophanes grubii*	KO	2

Tab. 8: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy ryb v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy ryb v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Cottus poecilopus*	O	5
2.	*Lamperta planeri*	KO	5
3.	*Misgurnus fossilis*	O	5
4.	*Phoxinus phoxinus*	O	4
5.	*Cottus gobio*	O	1

Tab. 9: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy měkkýšů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy měkkýšů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Unio pictorum*	KO	4
2.	*Anodonta cygnea*	SO	1
3.	*Anisus vorticulus*	KO	1
4.	*Unio crassus*	SO	1

Tab. 10: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy hub v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Nejčastěji se vyskytující ZCH druhy hub v pláneh péče MZCHÚ Moravskoslezského kraje			
Pořadí	Název druhu	Stupeň ohrožení	Počet MZCHÚ
1.	*Boletus regius*	1	KO
2.	*Russula alnetorum*	1	O

Tab. 1-10 ukazuje deset nejčastěji se vyskytujících zvláště chráněných druhů z určité taxonomické kategorie. U těch kategorií, ve kterých byl celkový počet druhů deset, nebo méně než deset, jsou v tabulce uvedeny všechny se vyskytující druhy v MZCHÚ Moravskoslezského kraje. Úplně nejčastějšími druhy byly ropucha obecná (*Bufo bufo),* ještěrka živorodá (*Zootoca* vivipara) a holub doupňák (*Columba oenas*) a tudíž se vyskytovaly v největším počtu MZCHÚ. Naopak nejméně časté zvláště chráněné druhy z těch které, jsou uvedeny v tabulkách výše byly všechny vyskytující se druhy hub: hřib královský (*Boletus regius*) a holubinka olšinná (*Russula alnetorum*). Taktéž většina měkkýšů jako škeble rybničná (*Anodonta cygnea*), svinutec tenký (*Anisus vorticulus*) a velevrub tupý (*Unio crassus*) a z ryb poté vranka obecná (*Cottus gobio*).

5.6 Početnost zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

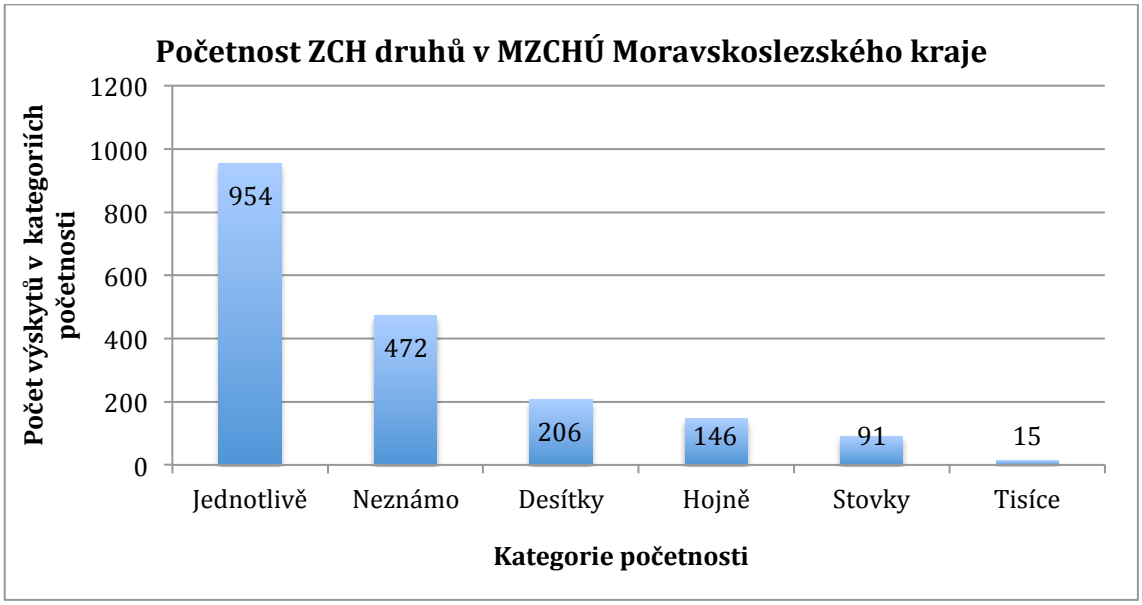

Obr. 19: Celková početnost zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Z obr. 19 je patrné, že nejvíce zvláště chráněných druhů, tedy asi u necelé tisícovky případů, se v MZCHÚ vyskytovalo jen v malé početnosti – „*jednotlivě*“. Je zajímavé, že u téměř 500 případů byla početnost neznámá. Nejméně zastoupenou kategorií početnosti byly „*tisíce*“. Většina druhů (13), která se vyskytovala v tisíci kusech patřila do rostlinné říše.

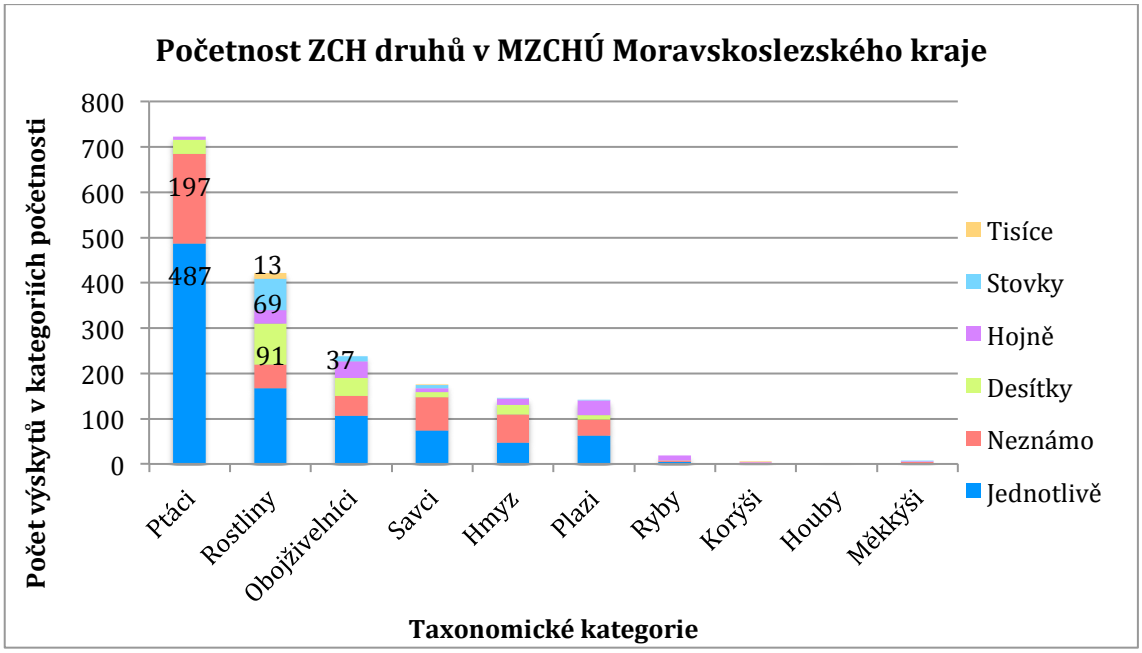

Obr. 20: Početnost zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

Obr. 20 znázorňuje jednotlivé zastoupení kategorií početnosti u různých taxonomických kategorií. V kategorii „*jednotlivě*“ se nejvíce vyskytovali ptáci a taktéž je u nich nejvíce případů, kdy byla početnost neznámá. V kategorii početnosti „*desítky*“ nejvíce dominovaly rostliny. Totéž platí u kategorií „*stovky*“ a „*tisíce*“. V kategorii „*hojně*“ se nejčastěji vyskytovali obojživelníci.

6 Diskuse

Tato práce započala na podzim roku 2014. Hlavním důvodem vzniku byl fakt, že i přes neustále vzrůstající počet MZCHÚ v Moravskoslezském kraji (k datu 1.1.2015 je registrováno 162 území), málokdo ví co se v těchhle územích chrání a nikde nenajdeme žádný souhrnný přehled, který by nám řekl důvod ochrany. Nutno podotknout, že i přes velký počet území a tedy dojmu dobré struktury ochrany, na mnoha územích často předmět či cíl ochrany neodpovídá skutečné realitě. Tam kde je v plánu péče prezentováno prosperující mokřadní společenstvo s mnoha druhy obojživelníků, může být v reálném případě např. černá skládka odpadů. Z tohoto důvodu nemusí být výsledky téhle práce zcela korespondující s reálným stavem území.

Celá bakalářská práce je založena na údajích dostupných z plánů péče. Nutno podotknout, že pouze u dvou území nebyl plán péče k dispozici a tak mohla být zpracována drtivá většina území. Mnoho plánů péče mělo zpracovanou tabulku s přehledem zvláště chráněných živočichů, což bylo velmi dobré pro rychlý přehled ale na druhou stranu, v mnoha dokumentech se vyskytovaly chyby. Nejčastější chybou bylo špatné uvedení stupně ohrožení. Uvedené druhy a jejich stupeň ohrožení často neseděly s vyhláškou 395/1992 Sb. a to i u nejnovějších plánů péče. Ojedinělou chybou bylo neuvedení vyskytujícího se zvláště chráněného druhu jako zvláště chráněným.

Z výsledků je možno vidět, že největší rozmach ve vyhlašování MZCHÚ byl po druhé světové válce, kdy nastaly konečně ideálnější podmínky pro rozvoj ochrany přírody v ČR. Ze současnosti je patrné, že nárůst v počtu nově vyhlášených MZCHÚ již není tak prudký, ovšem nově vyhlášená území zdaleka převyšují svým počtem nad územími zrušenými. Je otázkou, zdali je pokračující trend ideální a jestli by nebylo lepší mít území méně, avšak s dostatečnou péčí. Vždyť nemůže být v silách orgánů ochrany přírody zabezpečit plynulý management u stále se zvyšujícího počtu území.

Ze zjištěných výsledků je také zřejmé, že nejvíce zastoupenými druhy, jak z hlediska počtu druhů, početnosti druhů, tak z počtu výskytů v jednotlivých územích jasně dominovaly rostlinné a ptačí druhy. Jeden z možných důvodů je ten, že rostliny a ptáci jsou pro širokou veřejnost atraktivními druhy, které jsou předmětem zájmu a zkoumání, např. na rozdíl od většiny hmyzích druhů, kde je jejich atraktivita jistě o

mnoho menší, než v předchozím případě. Důvodem, proč je nejvíce ohrožených druhů mezi ptáky a rostlinami může být i v úbytku jejich přirozených stanovišť, což samozřejmě platí nejenom pro výše zmíněné, ale pro všechny zvláště chráněné druhy. Bylo také zjištěno, že v Moravskoslezském kraji je chráněn velký počet druhů netopýrů, u kterých je úbytek vhodných stanovišť zřejmě tím největším problémem a všichni naši netopýři jsou zákonem chráněni. V mnoha MZCHÚ Moravskoslezského kraje bylo evidováno i velké množství obojživelníků. Téměř v každém území se vyskytoval alespoň jeden ZCH druh obojživelníka. Bohužel tito živočichové jsou u nás v posledních letech taktéž na ústupu, o čemž svědčí i to, že většina těchto druhů je u nás zákonem chráněna. Největším problémem je taktéž úbytek vhodných stanovišť. Na druhou stranu, pokud je těmto živočichům poskytnuto místo s vhodnými podmínkami pro život, dokáží svou populaci velice rychle rozšiřovat a můžou být až expanzivním druhem. Naopak nebyl evidován výskyt ani jednoho zvláště chráněného druhu pavouka. Může to být dáno tím, že právě těmto druhů je věnována jen malá pozornost a taky je poměrně těžké zjistit jejich výskyt bez odborného arachnologického průzkumu. Ve většině MZCHÚ byl evidován výskyt ZCH druhů. Jen u 12 případů nebyl v MZCHÚ evidován žádný zvláště chráněný druh. Ve většině případů se jednalo o ochranu nějakého segmentu krajiny s ukázkou neživé přírody, např. geologického odkryvu atd.

Z hlediska početnosti se většina ZCH druhů v MZCHÚ vyskytuje jen ve velmi malém počtu a často byl jejich výskyt zaznamenán jen roztroušeně po celém území. Velice častým případem byla neznámost početnosti. Je pravděpodobné, že neznámá početnost byla způsobena především chybějícím nebo nedostatečně zpracovaném inventarizačním průzkumu.

Celkově jsou počty ohrožených a silně ohrožených druhů v Moravskoslezském kraji poměrně vyrovnané. Kriticky ohrožených druhů je však výrazně méně. Otázkou je, zdali je menší početnost ukazatelem zlepšujícího se stavu či nikoliv. Největší koncentrace kriticky ohrožených druhů byla v NPR Praděd, ve kterém se až na pár výjimek chránily pouze kriticky ohrožené zvláště chráněné druhy, což jistě svědčí o vzácnosti biotopu tohoto území a mnoho druhů se zde vyskytuje endemiticky.

Celkově se zdá být Moravskoslezský kraj významným místem z hlediska ochrany přírody. Vyskytují se zde chráněná území jak v lužních lesích nivách řek, které

překypují pestrostí druhů, tak i pahorkatinách či vrchovinách se vzácnými druhy orchidejí, medvědy, vlky, tak s územími, které se vyskytují nad horní hranicí lesa a poskytují tak vzácnou ukázku života na vysokohorských stanovištích.

7 Závěr

Cílem této práce bylo pomocí analýz plánů péče zjistit, které zvláště chráněné druhy se v MZCHÚ Moravskoslezského kraje chrání. Pomocí takto získaných informací pak sestavit tabelární a grafické výstupy, které by tuto problematiku objasnily.

K 1.1. 2015 bylo v Moravskoslezském kraji vyhlášeno 162 MZCHÚ. Jasně svým počtem dominují PP a PR. V některých územích byla zaznamenána absence plánu péče, avšak tento počet byl zanedbatelný, a proto byla většina území zpracována. Byl zaznamenán spíše stoupající trend ve vyhlašování MZCHÚ. Rušení stávajících území je minimální.

Ve většině území dominovaly ZCH druhy ptáků a rostlin. V každém území se vyskytoval alespoň jeden z těchto druhů. Významné zastoupení měly i druhy savců a naopak měkkýši, korýši a houby se vyskytovaly jen v minimálním počtu chráněných území. Ve většině území byl prokázán výskyt alespoň jednoho ZCH druhu.

Z hlediska stupně ohrožení dominovaly druhy silně ohrožené a ohrožené, které byly zhruba na podobné početnosti. Kriticky ohrožených druhů bylo výrazně méně.

Početnost u jednotlivých druhů byla především malá a druhy se vyskytovaly spíše roztroušeně po celém území. Rostliny se byly schopny v území vyskytovat i v tisíci kusech a měly tak většinové zastoupení v kategorii početnosti *„tisíce“*. Nejvíce druhů se vyskytovalo zpravidla v těch MZCHÚ, ve kterých se jako biotop chránilo nějaké vodní společenstvo např. mokřad.

Tato práce by měla přinést dosud neznámé souhrnné informace o zvláště chráněných druzích v MZCHÚ Moravskoslezského kraje a poskytnout třeba podklady pro vyhlašovaní nových zvláště chráněných území. Bylo by jistě potěšující, kdyby tyto informace v reálném světě našly své uplatnění.

8 Summary

The aim of this bachelor thesis was to determine which specially protected species are protected in the Moravian – Silesian region.This information was obtained especiallyfrom plan of care. From this information was assembled graphical and tabular outputs.

In small – scale protected areas of Moravian – Silesian region especially dominant nature reserve and natural sights. Number of small – scale protected area is increasing each year.

In most areas dominated specially protected species of birds and plants. Specially protected species ocuured almost each ofsmall – scale protected areas. Mammals had signficant representation too. Crustaceans, mollusc and fungi were in minimal number of small – protected areas. Heavily endangered species and endangered species dominated. Critically endangered species were significantly less.

Abundance of specially protected species was small. Species was often scattered across the theritory but plants be able to occured in thousands of pieces. Most of species occured in small – scale protected area where was any aquatic communities.

This thesis should bring some summary information about specially protected species in small – scale protected areas in Moravian – Silesian region. It shoud be provide materials for promulgating new small – scale protected areas.

9 Zdroje

AOPK ČR. [online]. [cit. 2015-04-27]. Dostupné na World Wide Web:< http://www.ochranaprirody.cz/wps/portal/cs/aopkcr/>.

AOPK ČR. Ústřední seznam ochrany přírody [online]. c2003. Poslední revize 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné na World Wide Web: http:<//drusop.nature.cz>.

AOPK ČR. *Záchranné programy ohrožených druhů* [online]. [cit. 2015-04-3]. Dostupné z: http://www.zachranneprogramy.cz/index.php?docId=2223

ČEŘOVSKÝ, J. Vznik, vývoj a současný stav ochrany přírody ve světě i u nás. 1. vydání. Praha: Společnost Národního Muzea, 1964. 168 s.

ČIHAŘ, M. Ochrana přírody a krajiny I.: Územní ochrana přírody a krajiny v České republice. 1. vydání. Praha: Karolinum-nakladatelství Univerzity Karlovy, 1998. 229 s. ISBN 80-7066-509-4.

FILIPOVÁ, K. a kol. *Příroda a krajiny Moravskoslezského kraje*. 1. vyd. Moravskoslezský kraj, 2013.201 s. ISBN ISBN 978-80-87503-33-1.

KOLÁŘ, Filip. Ochrana přírody z pohledu biologa: proč a jak chránit českou přírodu. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2012, 213 s., 16 s. obr. příl. ISBN 978-80-7363-414-8.

KOSTKAN, V. Územní ochrana přírody a krajiny v České republice. Ostrava: VŠB-Technická univerzita, 1996. 138 s. ISBN 80-7078-366-4.

MACHAR, I., DROBILOVÁ, L. a kol. Ochrana přírody a krajiny v České republice: vybrané aktuální problémy a možnosti jejich řešení. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 416 s. ISBN 978-80-244-3041-6.

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Informační systém životního prostředí: Zajištění péče o maloplošná zvláště chráněná území* [online]. 2015. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://iszp.kr-moravskoslezsky.cz

MŽP. *Příroda a krajina* [online]. 2015 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/priroda_krajina

MŽP. Metodika vyhlašování přírodních rezervací a přírodních památek. Praha: MŽP, 2011. 47 s.

MŽP. *Úmluva o biologické rozmanitosti* [online]. 2006 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/301CBCE5F8364E9EC1257242002021D1/$file/CBD.pdf

PETŘÍČEK, V. a kol. Péče o chráněná území: I. nelesní společenstva. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999. 456 s., ISBN 80-86064-42-5.

POLÁŠKOVÁ, Anna. Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 283 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-246-1927-9.

PTÁČEK, L. Dobrovolná ochrana přírody v České republice: Historie, současnost a perspektivy. 1. vydání. Praha: Český svaz ochránců přírody, Ústřední výkonná rada, 2005. 34 s. ISBN 80-86770-08-7.

SVÁTEK, M., STEJSKAL, R., REJŽEK, M. Databáze maloplošných zvláště chráněných území České republiky – verze: rok 2010

UNESCO. [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: http://en.unesco.org

Vyhláška č. 395/1992 Sb. ministerstva životního prostředí České republiky, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

WEISSMANNOVÁ, H., a kol. Ostravsko: Chráněná území ČR. 1. vydání. Praha: AOPK ČR a EkoCentrum Brno, 2004. 454 s. ISBN 80-86064-67-0.

WWF. [online]. 2015 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://wwf.org

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

10 Seznam obrázků

Obr. 1: Trend ve vyhlašování MZCHÚ v Moravskoslezském kraji
Obr. 2: Počet vyhlášených a zrušených MZCHÚ v Moravskoslezském kraji
Obr. 3: Počet MZCHÚ v Moravskoslezském kraji
Obr. 4: Počet výskytů zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 5: Zastoupení kriticky ohrožených druhů z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 6: Zastoupení silně ohrožených druhů z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 7: Zastoupení ohrožených druhů z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 8: Celkový počet výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 9: Celkový počet výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných druhů v jednotlivých stupních ohrožení v MZCHÚ Moravskoslezského kraje.
Obr. 10: Zastoupení stupňů ohrožení z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných živočichů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 11: Zastoupení stupňů ohrožení z hlediska počtu výskytů taxonomických kategorií zvláště chráněných rostlin v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 12: Počet MZCHÚ Moravskoslezského kraje s výskytem zvláště chráněných druhů
Obr. 13: Celkový počet MZCHÚ Moravskoslezského kraje s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů
Obr. 14: Celkový počet zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 15: Počet zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 16: Zastoupení kriticky ohrožených druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 17: Zastoupení silně ohrožených druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 18: Zastoupení ohrožených druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 19: Celková početnost zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Obr. 20: Početnost zvláště chráněných druhů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

11 Seznam tabulek

Tab. 1: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy rostlin v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 2: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy ptáků v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 3: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy obojživelníků v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 4: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy plazů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 5: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy savců v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 6: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy hmyzu v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 7: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy korýšů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 8: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy ryb v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 9: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy měkkýšů v MZCHÚ Moravskoslezského kraje
Tab. 10: Nejčastěji se vyskytující zvláště chráněné druhy hub v MZCHÚ Moravskoslezského kraje

12 Seznam použitých zkratek

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
ČIŽP – Česká inspekce životního prostředí
ČNR – Česká národní rada
ČR – Česká republika
ČSOP – Český svaz ochránců přírody
CHKO – chráněná krajinná oblast

IUCN – International Union for Conservation of Nature

LHO – lesní hospodářská osnova

LHP – lesní hospodářský plán

MAB – Man and Biosphere

MSK – Moravskoslezský kraj

MZCHÚ – maloplošné zvláště chráněné území

MŽP – Ministerstvoživotního prostředí

NP – národní park

NPP – národní přírodní památka

NPR – národní přírodní rezervace

ONV – Okresní národní výbor

OSN – Organizace spojených národů

PCHP – přechodně chráněná plocha

PP – přírodní památka

PR – přírodní rezervace

SÚSPPOP – Státní ústav památkové péče a ochrany přírody

TIS – Svaz pro ochranu přírody a krajiny

UNESO–United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ÚSES – územní systém ekologické stability

VKP – významný krajinný prvek

VZCHÚ – velkoplošné zvláště chráněné území

WWF – Word Wide Fundo ofNature

ZCHÚ – zvláště chráněné území